

O'zbekiston adabiyoti va san'ati

ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САЊАТИ Haftalik gazeta 1956-yil 4-yanvardan chiqa boshlagan e-mail: info@uzas.uz 2015-yil 29-may №22 (4317)

БАХТЛИ МАМЛАКАТНИНГ ГУЛ-ЛОЛАЛАРИ

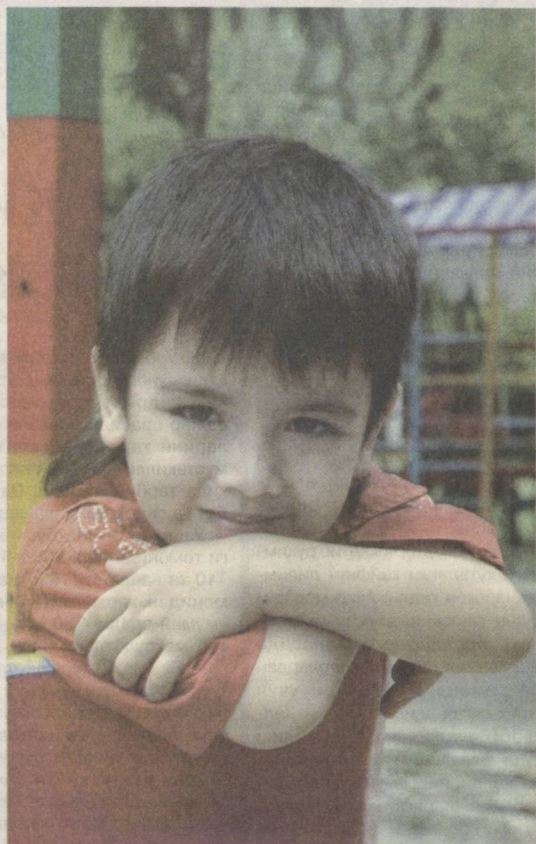
Мана, ўқув йили тугаб, таътил бошланишига санокли кунлар қолди. Энди болаларимиз уч ой давомида келгуси ўқув йили учун куч тўшлайдилар, дам олиб, ўйнаб-қувнайдилар. Халқимиз фарзандларининг ақлан ва жисмонан соғлом бўлиши, ҳар жиҳатдан баркамол ҳолда вояга етиши Юртбошимиз раҳнамолигида мамлакатимизда соғлом авлод тарбиясига берилаётган эътибор ва ғамхўрликнинг самарасидир.

Мақтаб ўқувчиларининг ёзи таътил даврида ҳушхаво оромгоҳларда мароқли дам олишини намунали ташкил этиш ҳам ана шу эзгу ниятларимиз билан бевосита боғлиқ. Бу борада Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерацияси Кенгаши томонидан фарзандларимизнинг ёз мавсуми давомида кўнгилдагидек хордиқ чиқаришлари учун кенг қўламли тадбирлар амалга оширилмоқда. Вазирлар Маҳкамасининг 2012 йил 10 мартдаги қарори асосида болаларни ёзи мавсумида соғломлаштиришга оид ишларни тизимли равишда ташкил этиш бўйича доимий фаолият юритувчи Республика Мувофиқлаштирувчи гуруҳи ташкил этилгани мазкур йўналишдаги ишлар самарадорлигини ошириш имконини бермоқда. Ишчи гуруҳлар ва ҳудудий мувофиқлаштирувчи гуруҳларнинг доимий фаолияти ҳар бир ҳудудда мавсумнинг намунали ва ушқоқлик билан ўтказилишини ташкил этишга йўналтирилган.

Болаларнинг дам олишини ташкил этиш ва соғломлаштириш чора-тадбирларини ишлаб чиқиш, уларни амалга ошириш юзасидан тизимли назорат ва мониторинг таъминлаш бўйича Республика Мувофиқлаштирувчи гуруҳи раиси ўринбосари, Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерацияси Кенгаши раиси Танзила Норбоеванинг айтишича, мамлакатимизда болаларни соғломлаштиришга оид ишлар такомиллашиб, ихтисослаштирилган оромгоҳлар кўлами янада кенгайди. 2012 йилда 252 минг нафардан ортиқ ўғил-қиз ёзи оромгоҳларда дам олган бўлса, бугун ушбу кўрсаткич 287 минг нафарни ташкил этмоқда.

Тараддуд

Давоми иккинчи саҳифада.

Ёшун Шамсуддинов (ЎЗА) олган суратлар

1 июн ~ Халқаро болаларни ҳимоя қилиш кун

ҚАРОҒИМ

Мурғак, навқирон наслим келар сенга ҳавасим, Садқа бўлсин ўзингга мишг жонимнинг ҳаммаси.
Сен келажак қадами, келажакнинг одами, Қиқир-қиқир куласан, кулишинг жон малҳами.
Оламнинг бор қувончи нигоҳингда мужассам, Той-той туриб эртага ташлайсан янги қадам.
Изларингда болажон яшнайдн мишг-мишг баҳор, Бўйларингда кўзларим бўлсинда-ей, бўйтумор.

Бобо, дейсан суйқаниб, мисли гулдай яшнаймам, От бўл, десанг, эмаклаб дулдуд каби кишнаймам.
Сен — отанг дил сурури онанг чашми чароғи, Сен — миллат гурурисан Ватанинг кўз чароғи.
Маъсум кулгиларингга тенг келмас дунё ганжи, Болалиги йўқ эллар элларнинг энг аянчи.
Сен ҳали бир митти жон, қаршингда юз очар тонг, Эрта ўсиб-улғайиб, бўлғайсан комил инсон.
Абдумажид АЗИМ

ҲАЙРАТ ДУНЁСИДА

Болалик дунёси сиру синоатларга бой. Бола кўзига кўринган неки бор — бариси ҳайратланарли. Осмон белоён, кўёшнинг чиқишидан тортиб ботишигача, юлдузларнинг жилваларию ойнаинг суддай нури, беҳосдан чақмоқ чақиши, ёмғир ёғиши чинакам мўъжизанинг ўзгинаси. Тоннинг виқори, боғдаги ям-яшил дарахтлар ёки тарновга осилган сумалагу ёмғирда ивиб дон талашаётган мушчалар — барча-барчаси бола гидрокининг, беғубор қалбининг тенгсиз бойликлари, борлиқдан олаётган сабоқларидир. Мана шу ҳайрат тўйғуси кўёш нурлари мисол унинг қалбига орзулар олиб киради, мақсадини пурвиқор қоялар мисол юксалтиради.

ОЙБЕК:

Китоблар инсон тафаккурининг жавоҳирларини йиғиб, авлодларга мерос қолдиради.

БОЛАЛАРГА БЕРИНГ КИТОБНИ

Бола кулгиси... Унинг жарангида бахтнинг тотн бор. Илиқ ва сурурбахш кўёшнинг тафти, тонгнинг сурати бор, кўркам, мусаффо... Тинч ва осойишта ҳаётнинг рамзи, меҳрибон ота-она, азиз Ватан кучоғида улғаяётган истиқбол эгасининг овозидир бу.

Дарҳақиқат, тинчлик ва хотиржамлик ҳукмрон юртда болалар кулгиси жаранглайверади. Улар шодлигидан қувонгча тўлган ҳаёт гурираб яшнайверади. Шу боис бутун Ер юзиде болаларни ҳимоя қилиш умуминсоний қадриятга айланган. 1 июни Халқаро болаларни ҳимоя қилиш кунн сифатида нишонлаш тўғрисида Аёллар халқаро демократик федерациясининг 1949 йили Парижда ўтган анжуманида қарор қабул қилинган. Бу қарорни Бирлашган Миллатлар Ташкилоти қўллаб-қувватлаб, болалар ҳуқуқи, ҳаёти ҳамда соғлигини ҳимоя қилишнн ўз вазифаси, деб эълон қилган.

Азалдан болажон халқимиз фарзандлари бахту камоллини ҳаётининг мазмунн, деб биледи. Болаларни ҳимоя қилиш, уларни ҳар томонлама баркамол этиб тарбиялаш давлатимиз сиёсатининг муҳим йўналишларидан биридир. Юртимизда бугунги кунда болаларга, болалар спортига қаратилаётган юксак эътибор, қурилаётган спорт иншоотлари, оромгоҳлар болажонларимизнинг жисмоний соғлом бўлиб вояга етишига ёрдам берса, улар маънавиятини бойитиш йўлидаги саъй-ҳаракатлар ҳам

ўз самарасини кўрсатмоқда. Яқинда "Akademnashr" нашриётида чоп этилган бешта китоб мана шундай эътиборга лойиқ ишлардан, дейиш мумкин. Булар Қуддус Муҳаммадийнинг "Оқ теракми, кўк терак", Пўлат Мўминнинг "Дақанг хўроз — аканг хўроз", Турсунбой Адашбоевнинг "Қарға қақимчи", Қамбар Отанинг "Атлас кийган капалак", Анвар Обиджоннинг "Мулла бақалоқ" номли китобларидир. Тўпламлар муҳаррири А.Шаропов, лойиҳа раҳбари Ш.Тўраҳужаева, расомлар Ф.Искандаров ва Б.Муҳамедов.

"Болангизга шеър ёдлатинг, — дейилади китобларга ёзилган сўзбошида. — Бу панд-насихатнинг энг таъсирчан усулидир. Бу оқни қорадан, яхшини ёмондан ажратишни ўрганишдаги илк қадамдир. Бу гўзалликни илғаш ва қадрлай олиш кўникмасини шакллантиришининг синалган усулидир". Дарҳақиқат, болалигимизда қувнаб ёдлаган шеърларимизнинг бугун фарзандларимиз тилидан жаранглаши кўнгилини шодликка тўлдирди. Қувонарлиси, бу китоблар фақат шеърлардан иборат эмас. Балки болаларнинг кўзи-

ни қувнатадиган чиройли безакли муқова, ҳар бир саҳифада биттадан шеър ва унинг мазмун-моҳиятига уйғун ранг-баранг қувнок расмлардан таркиб толган. Қуддус Муҳаммадийнинг китобидан "Ёмғир-ёғалоқ" шеърини уч яшар қизимга ўқиб бераман: Ёғар ёмғир-ёғалоқ, Яшнайдн яшил чақмоқ, Яшил ойнаинг боласи, Гўзал томчи думалоқ — Ҳой думалоқ, ҳой думалоқ... Қизалоғим кула бошлайди: "Қани, қани, мен ҳам думалоқни бир кўрай!". Суратли саҳифани кўрсатаман. — Мана, қара, осмондан ерга томчи-думалоқ тушяпти. — Вой, томчи-думалоқ менга қараб куляпти-ку...

Суратни шарҳлашга киришаман. Осмонда кўкиш булутлар, улардан ерга ёғилаётган томчилар орасида қошу киприкли, ёноқлари қил-қизил, кулгичлари чиройли "думалоқ"лар ҳам тушмоқда. Ерда яшил япроқли, пушти, бинафша, ҳаворанг — анвойи гуллар ёмғирга пешвоз очилайтир. Дарахт ёнидаги тўнка устида қумоли кўзиқорин-соёбон тагига бекиниб олган. Гул япроғида шиллиққурт кулиб турибди... Қизимга расмларни изоҳлаб бериб, кейинги китоб — Турсунбой Адашбоевнинг "Қарға қақимчи" шеърлар тўпламини қўлга оламан. Биргалиқда "Бойчечак" шеъри босилган са-

ҳифани томоша қила бошлаймиз. Қир-адирларга кўёш нурлари тарам-тарам тушиб турибди. Қор эриб улгурмаган ўнгирларда тўптўп бўлиб бойчечак ўсган. Шеърни ўқиб бераман...

— Биз офтобнинг парчаси, Очиб ерининг дарчасин. Шу тупроқда бойландик, Бойчечакка айландик. — Баҳордан элчи чечак, Раҳмат сенга, бойчечак. Қизалоғим суратдаги бойчечакларга қараб сўзларимни такрорлайди: "Раҳмат сенга бойчечак". Қамбар Отанинг шеърлар тўпламини варақлаймиз. Мана, "Қушлар боғчаси" шеъри: ...Ўғилчамиз, қизчамиз, Қувнок жажжи қушчамиз. Билсанг япроқли шохча Бизга севишли боғча. Ушбу шеърга чизилган расмда дарахт шохига қўниб турган ҳаворанг, жигарранг, пуштиранг қушлар тасвирланган. "Қани энди сен ҳам ўқи", дейман қизимга. У бир лаҳза суратга боқиб: "Мана буниси қизча, — дейди пуштирангли қушни кўрсатиб; жигарранг ва ҳаворанг қушчаларга ишора қилиб: — Булар ўғил бола", дейди. Унинг жавобидан яйраб куламан.

Анвар Обиджоннинг "Қарнай қўшиғи" шеъри босилган расмди саҳифадан қизалоғим янги сўзларни ўрганди. Томаг чикиб бақираман, Ваҳ-ах-ах. Сени тўйга чақираман, Ваҳ-ах-ах. Шеър мазмунига мос чизилган расмда

Муборак бўлсин!

ўзбек хонадонидеги тўй манзараси акс этган: ҳовлининг бир томонида қрозонда овқат пишаётир, бир четда узилган тарвузлар, дастурхонда нону қанд-қурслар... Айниқса, оғзини очиб турган қарнай ва унинг ёнида бошига дўппи кўндириб, белига белбоғ боғлаб олган чирманда кичкинтойларда завқ уйғотиши тайин. Мен эса билганимча расмларни изоҳлаб, гапимни жимгина тинглаётган қизалоғимга қарайман. Ҳозир у ўзи учун қанча янгиликлар кашф этаётир. "Энди сен билан бу китоблардаги шеърларни ёдлаб борамиз, хўпми?", дейман. "Ҳа, ёдлайман", дейди у. Китобларни қизим: "Ўзимнинг китобларим", дея уйқуга кетгунича қўлидан қўймади. Улар фарзандимга энг муносиб совға бўлганини англадим. Бу китоблар таъсирида унинг жажжи кўнгида она табиатга, мутолаага меҳр, қизиқиш уйғонган бўлса, не ажаб. Қизалоғимнинг улардан олган завқ-шавқи, ширин кулгиси кўз олдимда бот-бот жонланади. Ҳа, кичик-тойларга завқли онларни улашадиған, уларни сўз ва рангларнинг сеҳрли оламига олиб кирадиган бундай нашрлар нафақат кичик ёшдаги болалар учун, балки уларнинг севинчидан баҳра оладиган ота-оналари учун ҳам қувончли совға, десак янглишмаймиз.

Нилуфар НАМОЗОВА

НУРАФШОН КЎНГИЛЛАР

Инсон кашф қилган буюк мўъжизалардан бири бу китобдир. Китоб билан ошно бўлган кишининг тафаккури бойиёди, дунёқарашни кенгайтирди. Аслида мутолаага меҳр онлада шаклланади. Қайсики онлада мўъжизагина кутубхона бўлса, ўша хонадон фарзандлари, албатта, китобга меҳр қўйиб улғаяди. Агар китоб ўқишга хоҳиш бўлса, бугун истаган мавзуда китоб топиш ҳам муаммо эмас.

Турли тилларда, турли алифбодда чоп этилаётган китоблар сифати, рангли суратлари билан ҳар қандай ўқувчини ўзига тортди шубҳасиз. Бола ёшлигиданоқ яхши ва ёмон китобларни ажрата оладиган бўлиши жуда зарур. Ҳўш, фарзандларимизнинг китоб танлашида нима-ларга эътибор бериш керак?

Бу борада республика болалар кутубхонасида амалга оширилаётган кенг қўламли ишлар, ташкил қилинаётган турли тадбирлар, айниқса, диққатга сазовор. Кутубхона биносига кирар эканмиз, атрофдаги сўлим манзара эътиборини тортади. Куюк соя ташлаб турган дарахлар, турли рангда чаман бўлиб очилган гуллар, қолаверса, қадимий бинонинг зангори нақшлари ажиб бир уйғунлик ира ўзининг маърифат маскани экани ҳақида хабар бераётгандек. Тартиб билан терилган китоблар, яратилган шарт-шароитларни кўриб болалигим ёдимга тушиди. Бизнинг болалигимизда кутубхона, китоб дўконларида бундай шарт-шароит, турли мавзудаги китоблар ҳақида гап ҳам бўлмади. Ўқилавериш титилиб кетган, қайта-қайта елимланган китоблар бизнинг энг яқин дўстларимиз эди. Гоҳида излаб борган китобимизни кимдир ўқишга олган бўларди. Кутубхоначидан ўша китобни қайтариб олиб келишимиз, йўқми, деб сўраб бе-зор қилардик. Бугун қайси кутубхонага, китоб дўконига бораман, пештахталарда бир неча нускада тартиб билан терилган китобларни кўриб дилингиз кувнайдми. Бирин-кетин бинога кириб келаятган ўқувчи ёшларни кутубхона ҳодимлари идиқ та-бассум билан кутиб олишмоқда. Ҳатто кутубхонага фарзандлари,

ташкил қилинган. Ушбу сайтдан фойдаланувчи ўқувчилар кундан-кунга ортиб бормоқда, — дейди кутубхона директори Дониёр Уролов. — Бир кунда кутубхонамизга тўрт минг нафар-гача ўғил-қиз ташриф буюрмоқда. Китобхонларнинг талаблари асосида кутубхонанинг янги www.taqvim.uz портали яратилмоқда. Ушбу портал орқали юртимиз ўқувчиларига замонавий кутубхона хизмати кўрсатиш са-

“Фарзандимга китоб совға қиламан” дея номланган тадбир ушбу сана нишонланаётган кунларда ўтказилади. Ахир болаларимиз учун энг яхши совға китоб эмасми? Уч босқичли “Китобхонлар байрами” тадбирлари, оилавий китобхонлар тарғибига қаратилган “Китобхон оила” кўрик-танлови, “Китобхон мактаб”, “Йилнинг энг яхши китобхони”, “Мустақиллик мадҳи болалар ижодиди”, “Зукко китобхон” каби ўнлаб республика кўрик-танловлари ўтказиб келинаётгани ҳам бо-

Халқ билан жамиятнинг маънавий қиёфасини ҳавас қиларлик даражада комил ва комрон бўлиши, ҳаёт тажрибаси кўрсатишига кўра, асосан, битта масалага келиб тақалади. Бу масала ёш авлодни маънавиятли, нозик табиатли китобхон қилиб тарбиялашдир. Буюк китобхон — буюк ижодкорларни кашф этади, деган ибора бежиз айтилмаган.

Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлиги томонидан Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси кўмағида бир қатор вазирлик идоралари билан ҳамкорликда Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар марказлари ҳамда Тошкент шаҳрида жорий йилнинг 28-30 май кунлари “Адабиётга эътибор — маънавиятга, келажак эътибор” широри остида аъёнанавий Республика “Китоб байрами” маънавий-маърифий, ижтимоий тадбири ўтказилмоқда.

лаш йилига бағишланган, нуфузли халқаро китоб кўргазмаларида совринли ўрин эгаллаган китобларнинг тақдими бўлиши кўзда тутилган. Ўзувчи-шоирлар, рассомлар, муҳаррирлар билан учрашув ва суҳбатлар, Зулфия номидаги давлат мукофоти совриндорлари, ёш ижодкорлар иштирокида мушоиралар бўлиб ўтади.

— Ўшим етмиш сақкизда. Набираларимни етаклаб келганман. Бир вақтлар болалар кўрсатиб олаётган деб, шарни кўра кўзлари кувнардди. Бугун мени кувонтирган — набираларим турли расмлар билан чиройли безак берилган китобларга махлиб бўлиб қолди. Хаммасига биттадан эртақ китоб олиб бердим, — дейди Қўлмуҳаммад ота Абируқов.

Байрам давомида “Энг яхши китобхон”, “Китобхон оила” сингари мавзуларга оид совринли интеллектуал ўйин ва викториналар, “Китоб ўқишни ёқтирасизми?” мавзуда ижтимоий сўровнома, “Болаларда китоб ўқишга меҳр уйғотишда ота-оналарга маслаҳатлар” номи флайерлар тарқатилади.

— Аслида Ватан тинчлиги учун барчамиз дахлдормиз. Аммо бу шарафли ибора бизнинг соҳамизга кўпроқ ишлатилади, — дейди ички ишлар ходими Рашидхон

1 июн — Халқаро болаларни ҳимоя қилиш куни

вияси янада ошиши шубҳасиз. Бу портал Мустақиллик байрами арафасида очилади.

Шуни алоҳида таъкидлаш керакки, ушбу сайт орқали юртимизнинг таниқли фан, адабиёт ва маданият вакиллари иштирокида on-line dars muloqotlar ташкил қилинаётган экан. Шу кунга қадар юртимизнинг таниқли ёзувчи ва шоирлари Худойберди Тўхтабоев, Турсунбой Адашбоев, Эркин Воҳидов, Ўткир Хошимов, Мухаммад Али, Иқбол Мирзо, Умида Абдуазимова, Турсунбой Содиков, Ямин Курбон, Шермат Ерматов, Эркин Комилов сингари таниқли шоир, ёзувчи, санъаткорлар иштирокида тўғридан-тўғри мулоқотлар ўтказилибди. Эътиборлиси ҳар бир мулоқотда китобхонлар томонидан уч мингтача савол билан муурожаат қилинганидир. Ушбу мулоқотлар китобхонлар ўртасида катта қизиқиш уйғотади. Худудлардаги фаол китобхонларни аниқлаш, тарғиб қилиш, қўллаб-қуватлаш мақсадида китобхонлар форуми ташкил қилинибди. Форумда уч мингдан ошқин фаол китобхон юртимизда амалга оширилаётган ислохотлар, маънавий, адабий жараёнларда амалга оширилаётган янгиликлар тўғрисида фикр алмашишибди.

— Ҳар йили 2 апрелда “Халқаро болалар китобхонлари куни” бутун дунёда кенг нишонланиб келинади, — дея суҳбатни давом эттиради Урол ака. —

лаларнинг китобга бўлган меҳрини янада оширади.

Ота-оналар фарзандларини турли кўнгилочар масканларга олиб боришни қанда қилмайдилар. Бундай жойларда фарзандларининг қувнаётганини кўриб ҳар қандай ота-онанинг ўзи бир муддат бўлса-да болага айланади қолади. Аммо зиё маскани бўлган кутубхоналарга, китоб дўконларига ўғил-қизлари билан тез-тез ташриф буюриб турадиган ота-оналар бугун фарзандлари қалбига олийжаноблик, одамийлик, эзгулик уругини қадаётгани ҳам бор гап. Барча болаларнинг калити бўлган китоблар билан дўстлашган бола ундан, албатта, маърифий қувват олиши шубҳасиз.

Кутубхонадан чиқаётиб руҳимиздаги кўтаринки кайфият дилимизни чароғон қилди. Ахир мен ҳам бугун фарзандларимни республика болалар кутубхонасида жойлашган дурдона асарлардан баҳраманд бўлишлари учун эшик очган эдим. 1 июн — Халқаро болаларни ҳимоя қилиш куни фарзандим ҳаётида ўчмас из қолдириши учун уларни китоб дўконларига, кутубхоналарга олиб боришни дилимга тугиб қўйдим. Умид қиламанки, улар ушбу заковат уммонида оппоқ елканларини баланд кўтарган тафаккур кемаларининг сарбонига айланадилар.

Умида ҒАФФОРОВА,
журналист

“Китоб байрами”нинг бош тадбири пойтахтими знинг

Фафур Фулом номидаги маданият ва истироҳат боғида бошланди. Тадбирни Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлиги Бош директори Омонул-ла Юнусов очди.

Тадбирдан қўзланган мақсад ёшлар орасида саводхонлик ва китобхонлик маданиятини оши-

ДУР КИТОБЛАР — НУР КИТОБЛАР

риш, Ўзбекистонни бой миллий адабиёт орқали дунёга тараннум этиш, миллий-маънавий қадриятларимизни асраб-авайлаш, ёшлар орасида оилавий китоб ўқиш анъаналарини тарғиб қилиш, болаларни миллий мустақиллик гоғлари ва ватанпарварлик руҳида тарбиялаш, она Ватанга юксак муҳаббат ва садоқатни шакллантиришдан иборат.

Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлиги томонидан 2015 йил 1 май ҳолатига кўра, 110 та нашриёт, 1650 магбага қорхонаси томонидан ҳар йили 3,0 минг номдан зиёд, умумий адади 45,0 млн. нускадан ортқ китоб маҳсулотлари нашр этилмоқда.

— Бу йил 50 турдан ортқ китоб билан иштирок этаёғимиз, — дейди “Академнашр” нашриётининг ходими Махфуза Имомова. — Бир нарсани алоҳида таъкидлашни истардим, аҳолининг кундан кун китобга бўлган иштиёқи кўчаймоқда. Байрам баҳона кўп китобхонларни кашф этмоқдамиз. Кимдир қизиқиш билан, кимдир дугонасига ҳавас қилиб, китоб харид қилмоқда. Китоб олинди, дедик у, албатта, барибир ўқулади...

Дарҳақиқат, “Китоб байрами”га келганлар нашриётлар томонидан ташкил этилган кўргазма стендларни томоша қиладилар. Шу билан бирга, боғнинг турли жойларида ўрнатилган телемониторларда нашриётлар фароиятини ақс эттирувчи, “Намунавий китоб дўкони” кўрик танлови ҳамда китобхонлик маданиятини тарғиб этишга бағишланган видеоларлардан завқланишлари мумкин.

— Энг севимли китобларим Ўзбекистон халқ ёзувчиси Худойберди Тўхтабоевнинг асарлари. Айниқса, Хошимни яхши кўраман. Лекин ҳамма нарсасига тезда эришиши, китоб ўқимаслигидан жажлим чиқади. Дадам ёлғонча яхши одам бўлмайди, дейдилар. Хошимжон кўп ёлғон гапиради-да, — дейди 79-умумтаълим мактабининг 5-синф ўқувчиси Дилноза Мирзахалилова.

Тадбир доирасида нашриётларнинг янги китоб маҳсулотлари, жумладан, Кексаларни эъзоз-

Исроилов. — Бугунги кун мен учун жуда сермазмун ва қувончли бўлди. Негаки, мен икки ёшли фарзандимга илк бор ният қилиб, “Ўзбек халқ эртақлари”ни сотиб олдим. Эртақларда жасурлик, мардлик куйланади. Ўғлимнинг ҳам мард йигит бўлиб воғга етишини истайман...

Тадбир давомида “Ўзбекнаво” эстрада бирлашмаси томонидан жалб этилган санъаткорлар, ёш икитор соҳибларнинг чиқишлари, мумтоз наволар, қуй ва қўшиқлар, мактаб, лицей, касб-хунар коллежлари, адабиёт тўғарақлари аъзолари иштирокида бадиий классик асарлардан саҳна кўринишлари намойиш этилади.

Байрамнинг иккинчи куни “Бунёдкор” ёшлар телекомплекс орқали “Китоб байрами”нинг Тошкент шаҳри ва худудларда ўтказилиши борасида тадбир иштирокчиларининг тўғридан-тўғри мулоқоти бўлиб ўтади.

Ўттинчи май куни “Йилнинг энг яхши китоби” кўрик-танловининг натижаси эълон қилинади. Шунингдек, тадбирда фаол иштирок этган нашриётлар дипломлар билан тақдирланадилар. Китоб байрами, китобхонлик шодийнаси кўтаринки руҳ билан давом этмоқда.

Абдурауф ЗОКИРОВ

БАХТЛИ МАМЛАКАТНИНГ ГУЛ-ЛОЛАЛАРИ

Бошланиши биринчи саҳифада.

Манзилли дастурлар асосида 9 та оромгоҳ янгидан қурилди, 27 та оромгоҳда реконструкция ишлари олиб борилиб, 45 та оромгоҳ капитал таъмирланган. Хусусан, Ўзбекистон қасаба уюшмалари Федерацияси томонидан Тошкент вилоятининг Бўстонлиқ туманида «Ниҳол», Навоийда «Ишонч», Наманганда «Қамалак», «Норин», Самарқандда «Чорчинор», Хоразмда «Шодлик» каби янги оромгоҳлар, Олмалиқ конметаллургия комбинати томонидан Жиззахда «Истиклол», Ички ишлар вазирлиги томонидан Бўстонлиқ туманида «Оқтош», «Узпахтаसानот» уюшмаси томонидан Жиззахда «Амир Темур» оромгоҳлари барпо этилди. Мазкур бунёдкорлик ишлари натижасида дам олиш учун оромгоҳлардаги ўринлар 4 минг 856 тага қўлайтирилди. Бу оромгоҳларда қасаба уюшмалари томонидан кам таъминланган оилалар фарзандлари жамоа шартномалари ва келишувлари орқали бепул ва имтиёзли, шунингдек, Меҳрибонлик уйлари тарбияланувчилари ва жисмоний имконияти чекланган болалар бепул йўлланмалар билан таъминланади. Қасаба уюшмалари тизимидаги сихаттоҳларда эса 2 минг нафар

она-бола биргаликда дам олдирилиб, селоматликларини мустаҳкамлайдилар.

Илгари биз дам олган оромгоҳларнинг кунлик режими бир хил, яъни эрталабки соғломлаштириш машқлари, овқатланиш, расм чизиш, спорт билан шуғулланишдан иборат бўлар эди. Ҳар йили ёд бўлиб кетган 2-3 тагина қўшиқни такрор ўрганаверардик. Мустақиллик йилларида эса оромгоҳларининг фаолияти йилдан-йилган мазмунан бойимокда. Яъни эл фарзандларининг қизиқишлари инobatга олинган холда жорий йилда 220 та турли ихтисослашган оромгоҳ фаолияти йўлга қўйилмоқда. Интеллектуал ривожлантириш, ҳарбий спорт, ижтимоий-мослашув, экологик-биологик, техник ижодкорлик, бадиий ижодкорлик, меҳнат ва дам олиш оромгоҳлари шундай дам олиш масканларидир. Масалан, Тошкент вилоятидаги «Қўёшли» болалар соғломлаштириш оромгоҳида интеллектуал ривожлантириш оромгоҳи ташкил этилиб, унда турли фанлар бўйича ўтказилган «Билимлар беллашуви» гоғилари-дан 500 нафари қасаба уюшмалари томонидан бепул соғломлаштирилиши йилдан-йилга интеллектуал салоҳияти болаларнинг кўпайишига сабаб бўлмоқда.

Ёш авлод маънавиятини юксалтириш,

дунёқарашини кенгайтириш, миллий истиқлол гоғларига садоқат, ватанпарварлик, фидойилик руҳида тарбиялашга оид маданий-маърифий тадбирларни ўтказиш кўзда тутилгани ўғил-қизларимизнинг интеллектуал солоҳиятини оширади. Хусусан, жорий йилда ҳам барча турдаги оромгоҳларда “Мустақиллик менинг тақдиримда”, “Ўзбекистон — бахтиёр болалар мамлақати”, “Қасаба уюшмалари — болаларга” акциялари ўтказилади. Шунингдек, мавсум давомида маданий-маърифий тадбирлар, ёзувчи-шоирлар, санъаткорлар, бой ҳаётий тажрибага эга ёши улуг инсонлар, спорт усталари билан учрашувлар ва давра суҳбатлари ташкил этилади.

Ёғи соғломлаштириш мавсуми 1 июн — Халқаро болаларни ҳимоя қилиш кунидан бошланади. Бугун ҳар бир ўғил-қизимиз мазмунли ҳордик чиқариши учун юртимиздаги оромгоҳларга йўл олиш тадориғини кўрмоқда. Оқ йўл Сизга Ўзбекининг бахтли болалари, бахтли мамлакатнинг гулу лолалари.

Барно СУЛТОНОВА

Ёзувчилар уюшмаси вилоят бўлимларида «МАШРАБИ МЎЪТАБАР ЎЗИМ...»

Наманган шаҳрида улуг шоир Бобораҳим Машраб номи билан аталувчи боғда ўтказилган аъёнанавий «Машрабхонлик» ва унга ҳамоҳат равишда “Китобхонлик байрами” бу ерга тўпланган юзлаб юртдошларимиз қалбида завқ уйғотди.

Тадбирда таниқли шоирлар Сирожиiddин Рауф, Зиёвуддин Мансур, адабиётшунос олим Адҳамбек Алимбеков ва бошқа ижодкорлар мутафаккир шоир ҳаёти ва ижодига тўхталиб, ўзларининг янги ёзган шеърларидан ўқидилар. Алишер Навоий номидаги вилоят мусиқали драма ва комедия театри санъаткорлари томонидан драматург Абдулла Жаббор қаламига мансуб «Қўрғоли келдим» асаридан саҳналаштирилган композиция намойиш қилинди.

Шунингдек, Наманган давлат университетига шоир ижодига бағишланган қизгин бахс-мунозараларга бой илмий-амалий конференцияда олимлар Абдулла Расулов, Фариди Каримова, Бахтиёр Исҳоқов янги тадқиқотлар ҳақида сўзлади. Ёзувчилар уюшмаси аъзолари Дилбарбону, Носир Аббос, Абдулла Жалил, истеъдодли ижодкорлар Рўқия Ғозиева, моҳир публицист Комилжон Фаизиев, ёш ижодкорлардан Махфуза Йўлдошева, Гулсара Мадрозиеваларнинг чиқишлари тадбир иштирокчиларининг эътиборини қозонди.

Ҳафталик давомида барча таълим муассасаларида, ташкилот ва корхоналарда Машраб ҳаёти ҳамда ижодини ўрганишга бағишланган бадиий кечалар, учрашувлар, турли маънавий-маърифий тадбирлар бўлиб ўтди.

Жамолiddин МУСЛИМ,
Ёзувчилар уюшмаси Наманган вилоят бўлими раҳбари

Холмўмин Шукров бутун онгли ҳаётини ёш авлод тарбиясига бағишлади. Мустақилликнинг илк йилларида Ўзбекистон Республикаси Президентини фармонига биноан «Ўзбекистон халқ ўқитувчиси» унвони билан тақдирланди.

Кейинги йилларда у киши «Нуроний» жамғармаси Сардоба туман бўлимига раҳбарлик қилиб келяпти. Оқсоқол эгаллаган лавозими бўйича ҳам, ҳаётда, жамиятда тутган ўрни бўйича ҳам бир умр тарбиячи, мураббий вазифасини бажаряпти. Туманда ёки вилоятда кенг жамоатчилик иштирок этган бирор тадбир йўқки, унда Холмўмин ота қатнамаса. Албатта, ҳар қандай ҳолатда нуронийлар етакчиси яхши, ибратли ишлардан қувонади, камчилик ва нуқсонларни кўрса изтиробга тушади. Табиийки, таъсирланган пайтларда кўпни кўрган инсон сифатида ўз муносабатини билдиради. Ана шу муносабат айрим ҳолларда минбарда ирод этилган нутқ шаклида, баъзан эса шеърий шаклда ифода этилади. Шеърини сатрларда намён бўлган фикр ҳаммиса оддий сўзлардан фарқ қилиб, одамлар қалбига тезроқ етиб боради.

Минг ойдан зиёд умр кечирган инсон дини тўлқинлантирган фикрларни, ҳаётий хулосаларни замондошига айтишга шошилади. «Шукрона» номи шеърлар тўплами ота-хонининг қалб қатидан сизиб чиққан дурдона гапларидир:

*Очилган сурпамсан, азиз оқ қоғоз,
Дейсан: қалам ол-да, туйғуларинг ёз.
Омонат сўзларни елга соғурма,
Келажак авлодга бўлсан бир мерос.*

Умр ўткичи, унда эзгу ишлар қилиб улгурган инсон мангу яшайди. Бу ўғитни муаллимиз ёшларга, мактаб ўқувчиларига жуда кўп такрорлаган бўлиши керак. Агар бу ҳаётий хулосани шеърда ифодаласа, қанчалик лўнда ва таъсирчан эшитилади:

*Дўстим, яхшилик қил, қолсин яхши от,
Икки дунёда ҳам сенгадир нажот.
Фурсатини беҳуда бой берма сира,
Кўз очиб юмгунча ўтади ҳаёт.*

Баъзан бир она қорнидан талашиб тушган ака-ука ёки опа-сингиллар шахсий манфаат йўлида қариндошлик хурматини йиғиштириб, жанжаллашадилар, инсоф ва диёнатни йўқотишади.

Холмўмин ота бундай ноҳуш манзарани кўрганида дил-дилдан ачинади. Нега шундай бўлди? Сўраб-суриштиришса, ҳар икки томон ҳам кўрпани ўзига тортгани маълум бўлади. Бундан гоят таъсирланган шоир кўлига қалам олади:

*Бир она бағрида топишиб камол,
Бир-бирин юзига чанг соғалган бор.
Инсонни бойликка ташна қилгунча,
Меҳри қиласидинг, эй Парвардигор.*

Ахир, бу салбий иллатлардан норози инсоннинг қалб ҳайқирғи эмасми? Ҳўш, ҳаётни мазмунли ўтказиш, яхши из қолдириш учун нима қилиш керак? Бунинг учун бандаси ўзлигини англаши, яхши фикр ва саъй-ҳаракатлар билан яшashi керак. Аслида Яратганнинг каромати, инояти туфайли бу дунёда мавжудлигимизни унутмайлик.

*Бир томчи сув билан ярашган одам,
Шул эрур Оллоҳим кўрсатган қарам.*

*Ўзингни ўтга ҳам, сувга ургунча
Сабр қил, меҳнат қил, олаб тинч ором.
Атрофдаги одамларни эзгу ишларга даъват этиш, салбий иллатлардан асраш отахоннинг дил муддаоси. Шу фикрни эҳтимол кунда неча бор такрорлашлари мумкин. Бу гапни тўртликда ифодалаш яна ҳам гўзал:*

*Бироваг яхши сўз айтмоқ ҳам савоб,
Емонлик фикридан қайтмоқ ҳам савоб.
Эл-юртга ҳаммиса эзгулик қилсин,
Саломга яраша элкан жавоб.*

«Менинг шоирлик ва адибликка даъвоим йўқ, — дейди муаллиф. — Ҳаёт тажрибаларимни ёзиб қолдиришга эҳтиёжим бор, холос». Мазмунли умр давомида ортирилган тажрибадан келиб чиқувчи хулосалар китобхонга ҳам маънавий озиқ берса не ажаб. Кексаларни эъзозлаш йилида шундай маънавий жасорат кўрсатган Холмўмин отага тасанно айтсак, адолатдан бўлур эди. Шеърда қалбнинг асл орзулари акс этиши табиий хол. Шу маънода авлодлар ўртасида абадий алоқани ифодаловчи мана бу сатрлар қанчалар ибратлидир:

*Ватан бағридадир отам туғроғи,
Кўзимга тўтиб унинг увоғи.
Набирам қалбига меҳр бор экан,
Ҳеч қачон ўчмаган бобом чироғи.*

Ниятингиз йўлдошингиз бўлсин, болаларимиз чироғи ҳеч қачон ўчмасин.

Шухрат ЖАБОРОВ,
Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган журналист

Абдулла АЙИЗОВ

КЎНТИЛ ИҶОДИ

ХУРЛИК КҮЁШИ

Оқсаройдан пешвоз чиқиб келгандек, Тугиб салобатли қоматини тик. "Истиқлол муборак элим", дегандек, Юртдошларга боқиб турар Темурбек.

Етти иқлим билар Соҳибқиронни, Жаҳонгир бешни буюк Туронни. Тарих қанча кутди бу кутлуг оини, Юртдошларга боқиб турар Темурбек.

Хур диёр кундан кун яшариб борар, Халқим хур Ватанин нурларга қорар. Адолат асрлар зуматини ёрар, Юртдошларга боқиб турар Темурбек.

Ватан узра порлар хурлик кўёши, Эл обод, боғларда ранглар талоси. Кўзлардан кетди, деб хорликлар ёши, Юртдошларга боқиб турар Темурбек.

ЮРАГИМ

Юрагим... Қишлоқдан шаҳарларгача Кетганлар кенгайиб, тўлишиб. Қалбим осмон каби юксалиб борар, Ватаним бахтини мадҳ эттум жўшиб.

Дунё харитаси. Мен унга боқиб, Устига юрагим қўйдим шул замон. Қувончдан хайирдим! Юрак ўрнида Битилган эзу сўз — ХУР ЎЗБЕКИСТОН.

МАКТАБ

Кун-кеча ўқувчи эдик, Кўлдан тушмас эди Алифбо. Ичимизда шундайин дердик: Муаллимлар — сеҳргар гўё.

Бугун ҳамма улғайиб шодон, Ҳаёт гулшанида кезиб юрибмиз. Устозларнинг меҳрини ҳамон Юрак билан сезиб турибмиз.

Кетмас сира хаёлимиздан Муаллимлар ҳар сўзи, панди. Дўстлар, кетманг ҳеч орамиздан, Ҳар кимнинг бор дилга пайванди.

Кучоғингда юрагим, мактаб, Хотирада мангу қолажак. Бу даргоҳдан илм олганлар, Қўлидадир ҳали келажак.

Етарлидир илм ва ҳунар, Ишончингни шоғирлар оқлар. Ўзбекистон — нури дийрнинг, Истиқболни севиб ардоқлар.

ЙЎЛ

Ким биледи дейсиз, бу йўлнинг умри, Балки минглаб одам умридан узун. Кимлардир югурган шу йўлда шошиб, Сунончи олгани мен туғилган кун.

Эслан чиқмас сира, қувонча тўлиб, Болалик, ёшлиқда бу йўлни кездим. Гоҳ маҳзун, гоҳида шодумон бўлиб, Ўз йўлим борлигини қалб ила сездим.

Бу йўл балки бир кун қайғуга ботар, Унсиз йиллар бунда кундуз ила тун. Қишлоқдошлар олиб кетма-кет ўтар, Сўнги манзил томон, энг охириги кун.

Биламан, бу йўлнинг умри беҳудуд, Ўзи ҳам гоҳида узундан-узун. Кимни қутиб олар, кимни қузатар, Одамларга ҳамроҳ хоҳ кундуз, хоҳ тун.

Ким биледи дейсиз.. бу йўлнинг умри, Минглаб одамларнинг умридан узун...

МУҲАББАТ ХОТИРАСИ

Юрагимни юлиб кўксимдан, Музликларга кўксайдим зимдан. Беролмас қалб чўғига бардош, Замин ёққа тикилса Кўёш.

Ўшал кунлар келсайди қайтиб, Муҳаббатнинг қўшиғини айтиб. Сизни кўрсам бўлиб бахтиёр, Юрагимда қолмасди гўбор.

Бир оғиз сўз орани бузиб, Шодлик торин негдилар узиб. Севги кўкси тилиниб лоҳаб, Ишқ тўқини қолди-ку бесаб.

Муҳаббатда алданми оғир, Таскин бермас десалар "тақдир"! Ўшал кунлар келсайди қайтиб, Муҳаббатнинг қўшиғини айтиб...

ОТАЖОН

Сихатлигим учун қувнаб юрсам ҳам, Турмушим, мавқеим бўлса-да бекам, Ҳолимдан ҳар лаҳза эдингиз оғоҳ, Отажон, ўрнингиз билинмоқда гоҳ.

Элнинг назаридан қолма, болам, деб, Дуо ол, қарғишга қолма, болам, деб, Насихат, маслаҳат бердингиз у кун, Отажон, ўрнингиз билинди бу кун.

"Неки хизмат қилсанг, қилгил беминнат, Эл-юртни эъозла, хор этмас меҳнат, Ҳақ йўлдан адашма, деддингиз, фақат". Отажон, ўрнингиз билинди бу кун.

Ота-инларим ҳар ишимда бош, Дўсту биродарлар — мисоли кўз-қош, Ҳеч ким бўлолмайди Сиз каби сирдош, Отажон, ўрнингиз билинди бу кун.

СЕНГА

Сендан кейин, Тўшми ё унг: Бутун борлиқ ўзгача. Боғу-роғлар, юрган йўллар, Ҳатто, нону-тузгача.

Сендан кейин, Мен МЕН эмас, Мен ўзимга ўзгача. Видолашдик аро йўлда, Етмоқ қани, кузгача?!

Сендан кейин, Кўксим оташ! Ёвдирди-ку музгача... Бирга ўтган давлар энди — Хотирадир изгача.

ТЎРТЛИКЛАР

Во ажаб, нозикдир одамзод кўнгли, Мудом бир текисмас бу кўнгли йўли. Ким уни тарк этур, кимдир очади, Шул сабаб, гоҳ шодмиз, гоҳида мунгли.

Инсон табиати азалдан қизиқ... Тақдир — кўз илғамас беҳисоб қизиқ. Ҳар кимсага ҳамроҳ ўз умр йўли У мудом текисмас: гоҳ кенг, гоҳ сиқик...

А.АЙИЗОВ 1962 йилда туғилган. Жаҳон тиллари университетининг рус тили ва адабиёти факултетини битирган. "Отам ёди", "Бир гап бўлар" тўпламлари чоп этилган.

Қачонлардир Чечакни яхши кўриб қолишни хаёлига ҳам келтирмаганди. Ўзини оқламоқчи эмас-ку, сингилдек яхши кўради уни. Битирув оқшоми — сўнгги кўнги-роқда эсдалик учун берган миттигина совғаси ҳамон мактаб хотираларини эслатар, шундан юраги қинидан чиққудек бўлиб ҳаприқиб-ҳаприқиб кўярди. Буни доим синфдошларига нисбатан соғинч, уларнинг дийдорини кўмасаш, деб тушунарди, холос. Аслида ҳам шундаймиди, билолмайди. Юрагининг туб-тубида жимгина ғужанак бўлиб ётган туйғу бугун нечук безовта қилганига ўзи ҳам хайрон. Мана ўша — ундан қолган хотира: ўз қўллари билан тўқиган, анор гуллари тасвири туширилган рўмолча. Ҳар гал кўраганда бошқача бўлиб кетади... Бу унга гўё болалик шўхликлари каби қувончли ҳиссиётлардек туюларди.

Ҳаммаси оиласи билан қишлоқдан кўчиб кетишгандан сўнг бошланганди. Улар девор-дармиён кўшини яшашарди. Онанинг айтишича, Чечакнинг отанаси маҳалла-қўйдаги ҳар хил майда-чуйда гаплар боис кўчиб кетишган. Айнан нима учунлигига ҳозиргача ақли етмайди. Айримлар отасининг ишини пешлашарди. Балки Чечакни ўйлаб шундай қилишгандир. Тўғриси, буларнинг бариси унга аҳамиятсиз ва бу ҳақда билишни ҳам истамайди. Мухими, Чечакка ўрганиб қолгани. Уни ҳар доим кўради, бирга ўйнади-да, ахир. Ҳатто бир синфда ўқишарди. Улғайиб, катта бўлганида бўлса, Чечак доим унга тушликка иссиқ овқат таширди. Узоқдан қорасини кўриши билан қорни очганиданми ё бошқа бирор сабабми, ўзини бахтиёр ҳис қила бошларди. Энди ўйласа иккисининг ҳам энг бахтли онлари сойдаи ўтиб кетган экан. У куннинг иссиғида сув кечиб, шолопояда шולי ўтарди. Утоқчилик осон ишмас, буни билган билади, билмаган билмайди. Шолини ўташ учун ўтоқчи кучли бўлиши керак. Қорни таталаганда дунёни ютишга шай бўлади одам. Шунда Чечакни кутарди. У жуда шўх ва қувнок қиз эди. Озгина шад-додлиги ҳам бор эди-ю, аммо бу ўзига жуда-жуда ярашарди. Қулгилари ҳамон қулоқлари остида жаранглайди. Ҳамиша шамоллар билан қувлашиб, рақсга тушиб келарди ёнига. Чечак ўйнаганда олам шодликка тўлиб кетгандай бўларди гўё. Унга шундай туюларди-да. Олисан ҳаракатларини томоша

қилиб завқланарди. Узун-узун қўллари билан ҳавода турли шакллар чизиб, олисан нималардир даяётгандек кўринарди. Етиб келганида ишоралари ҳақида сўраса, уялиб қизариб кетарди. Уни чапғитиб, кўзини олиб қочарди. Ёшлик гўрликлари туйғайли рақс бечоранинг ҳаётига айланишини тушунмаган экан.

Хикоя

Шу-шу уни ўтган куз — ҳосил байрамида кўрди. Чиройли кийиниб олган, нозик ҳарир кўйлақлари шамолда ҳилпирарди. Майдон ўртасида кўпчилик қизлар қатори булут мисол сузиб, рақс тушарди. Уни таниди-ю, одамлар панасига беркинди: Ўзини кўриши-ни Хохламади! Байрам ҳам татимади. Яна

— деб тўнғиллади. Чечак аҳамият бермади. Сўрамаса ҳам чуғурлаб қишлоққа қачон, кимлар билан келганини, катта майдонда ҳаммалари бирга рақс тушишганини гапириб, мақтана кетди. Уни эшитгиси келмай шоша-пиша овқатланиб, ўз юмуши билан шуғуллана бошлади. Жаҳл билан шולי боғларини кўтариб, полнинг четига иргитарди. Чечак чўчиб тушди. Паноҳ излагандек атрофга қараб, кўзларини жовдиратди. Бироздан сўнг:

— Томоша бўлиб рақс тушма, — деди бақириб у.

Чечак қаттиқ хафа бўлди. Қовоғини солиб олди. Тарақа-туруқ қилиб, идишлар-

Бахтиёр НУРИДДИН

Наврўзда учратди. Яна рақс тушарди. Узоқдан унинг ҳаракатларини томоша қилиб турди. Одам жуда кўп эди. Юзлаб томошабин ичидан айнан ўзини илғаб олишини кутмаганди. Қойил ҳам қолди. Нима учундир кўзларидан ёш сизди. Ўзидан қаттиқ хафа бўлганлигини яхши билди. Охири учрашувдан кейин кунларни ҳижрон азобида ўтказганини билмайди-да у. Кузги дилсизлик учун Чечакни кўрганда кўнглини овлашни дилига тугиб қўювди. Мана энди қаршида унинг ўзи турибди. Бир неча ўн қадам нарида, холос. Тили ёпишиб қолганми, қалимага келмайди. Қани гапиролса. Унга бекфарқ бўлмаганлигини, фақат қалбини очибга журъати етишмаганлигини айтолса. У чиройли ўйнарди. Чечакнинг санъат учун яралганини тушуна бошлагандек эди. Нима бўлса бўлар, деб унинг рақсини томоша қилди. Чечак "Келганингиздан хурсандман, сизни жонимдан ҳам ортқчи кўраман", деяётгандек эди. Ҳа-ха. Худди шундай гапирарди. Чунки Чечакни яхши биледи. Унинг ҳаракатларини, имо-ишораларини ҳаммасини ўқий олади. Тагин кетиб қолмаслигини ўқитарди. Яна қишлоқни, қишлоқдагиларни, болалигини, болалиги ўтган кадрдон уйини, кўшиларини, энг яқин дўстларини, далаларни, сойини, шамолни, Қорадарёни — барча-барчасини соғинганини айтарди. Бир пайт қараса, Чечак ромона йиғлапти. Кўзларидан дув-дув ёш оқяпти. Кўнгли бузилиб кетди. "Нима, биз сени соғинмабмизми, Чечак?", деб бақир-воришига сал қолди. У кўнглидан ўтган гапларни тушунгандек "яқ" этиб қаради. Энди ўзи Чечакка хаёлан гапирарди. Че-

чак қандайдир қотиб қолган ҳаракат билан уни тинглаётгандек кўринди. Ўзини кетиб қолишидан хавотир олди, ҳарқалай вужуди қулоққа айланганини ҳис қилди. "Сен менинг хаёлимдасан, Чечак. Доим ўйларимни, тушларимни бузасан. Баъзан соғинчдан ёрилиб кетай дейман. Энг ёмони, мен ҳам сенинг хаёлигга айланганим. Кўз ёшларингда қотиб қолганим... Чечак, бир кун келиб менинг гапларимни англаганигда, ўқинма. Ўзингни айблама. Бу сен билан менинг хоҳишимиз эмас эди. Ҳатто ота-оналаримизнинг ҳам тadbиримасди. Бариси баттол ҳаёт, аччиқ қисматнинг иши бу. Қанийди иккимизни ажратган ўша кўрнимас малъун, ичи қораларни тутиб олсам-у, хуморимдан чиқиб-чиқиб калтакласам. Эзгин ўйларим учун кечир, Чечак!.. Мен сенга неча йиллардан буён ич-ичимга чўккан сўзларни, юлиб олиб айтяпман", деб кўнглидаги гапларни ипга тизиб хаёлидан ўтказди. Чечак ҳамон қотиб турарди. Ўйламай кўйганда ниҳоят кимирлади. Рақс тушишдан тўхтаб, кўз ёшларини енгларига арди. Уни кузатиб турганди. Чопиб бораётган қизлар орасида кўздан қочирди. Бирдан йўқ бўлиб қолди. У бир неча вақт давомда кечган воқеаларнинг барчаси хаёлида юз берганини тушуниб, кетишга чоғланди. Ҳамма нарса акси бўлади ўзи. Ҳаётнинг қонуни шундайми? Ортига қайрилганда, не кўз билан кўрсинки, рўпарасида Чечак турарди. Кичкинагина тугунчани ушлаб олган. Пастга қараб ер чизяпти. Хаёллари ҳаётга айландими, тушунмай қолди. Уни беихтиёр қучоқлаб олгиси келди. Энди нима қилсин?.. Урф-одатларни бузсинми!? Ҳеч кимдан сўрамай қадриятларни пачоқлаб, у билан боши оққан томонга кетворсинми?! Қиз боши билан Чечак журъат қилибди-ку, ахир! Нима дейсан шамол, нима дейсан осмон? Нима дейсизлар?.. Бир ишора бўлса бас, ҳаммасини тушуниб олади. Сизлардан жавоб бўлмагунча жойидан жилмайди. Хаёлни, ҳаётни тўхтатиб туради. Ҳамма-ҳаммаси сизга омонат, йўл кўрсатинлар!..

Б.НУРИДДИНОВ 1972 йилда туғилган. ЎзМУнинг ўзбек филологияси факултетини тамомлаган. Айни пайтда, Ўзбекистон Миллий телерадиокомпаниясида ишлайди.

Муҳаммад СИДДИК

ОЙ ЁРЎТИДА

СЕВГИ

Севдим — Тонги даст кўтардим, Дарёни ичдим. Ойга бошим қўйдим, Кўёшни кўчдим.

ШАФТОЛИ

Синиб кеттудайин Меваси бисёр, Яна шунча юкка Етар мажоли, Бунча болаларини Яхши кўрмаса, Серфарзанд ўзбекка Ўшнар шафтоли.

ҲАСАД

Араз билан хонанга қайтдинг, Беҳол эшик ўзин зардалар. Юзингга тик боқа олмасдан, Икки томон қочди пардалар. Юзларингни юзига босиб, Йиғлаясан ҳозир, биламан. Сочинг силаб, кўз ёшинг артган, Ёстиққа ҳам ҳасад қиламан.

ПАҲЛАВОН ОНАМ

Оловларни пурқаб комидан У кун ора ҳужум қиларди. Онам уни енгарди ҳар гал, Онам жангнинг сирин биларди.

Оҳ, онама, паҳлавон онам, Аждарҳони енгган тикиб жон. Косовларни қиличдай тутган, Узоқ учун менга қулча пон.

КЎЗЛАРИНГ ҲАҚИДА

Кўзларингда сокин уммон бор, Кўзларингда юлдузли осмон. Кўзларинг йўл эрур поёнсиз, Кўзларингда тўртала томон.

Кўзларингда кўёшнинг акси, Кўзларингда оининг тўлгани, Кел, кўзингдан узмайин кўзим, Қолгани не бўлса, бўлгани.

Бир боқсайдинг туннинг ҳолига.

КЎНГИЛ

Чил-чил сизди ойнадек кўнглим, Ер билан бир бўлиб ётади, Энди юрсам товоиларимга, Кўнглим синиқлари ботади.

Уялиб кетаман гоҳида ойдан, Бир пайтлар хилватда туриб, Узиб бермоқчийдим уни кимгадир.

СОҒИНЧ

Кўнглим сезар, ҳозир ёрим ўсма юлар, Йўлларимга қарар мени муштоқ бўлиб, Борсам олдин гапирмайди, араз қилар, Йиғлаб берар, сўнг юраги тўлиб-тошиб.

Баҳор ёққан ёмғирдайин кўз ёшлари, Овунади, десам ўзинг керакқинам. Ана, ҳозир у ўмасини сиқаяпти, Сиқияпти чунки мени юракқинам.

ОЙ ДАРЧАСИ

Ой дарича, Мўраласам — Кетганларини Кўраимдими?

М.СИДДИК 1972 йилда туғилган. Ўзбекистон Миллий университети Олий адабиёт курсида тахсил олган (2005). Шоирнинг "Юрт соғинчи", "Ишқ бекати" шеърӣ тўпламлари чоп этилган.

Атоқли адиб Ойбекнинг теран талқинлар, чуқур мушоҳада ва нозик кузатишларга бой адабий-эстетик мероси бугунги кунда ҳам ўз аҳамиятини сақлаб қолган. Айниқса, Алишер Навоий ҳаёти ва ижодига доир тадқиқотлари замонавий ўзбек адабиётшунослигининг жиддий ютуқларидан. Жумладан, илк тадқиқотларидан бирида ("Навоий ҳақида") ёзувчи улуг шоир яшаган давр, ҳаётининг асосий нуқталари, уни курашган адабий муҳит хусусида мухтасар тўхталиб, кейин ижоди таҳлилига ўтади.

Лирик мероси ҳақида сўз юритиб, етакчи хусусиятларини аниқ кўрсатади: "Навоийнинг поэзияси метафорикдир... Уларда ишоралар, рамзалар, кинолар катта рол ўйнайди. Навоийнинг метафоралари аксар ҳақиқатдан чуқур, оригинал бўлади. Фикр ва нарсалар орасида кўтилмаган, янги муносабатларни, янги томонларни очиб кўриб кўрсатади".

Ойбек улуг шоир газалларининг муҳим белгиси — уларда лирик сюжет мавжудлигини нозик илган. Масалан, у шоирнинг "Ўтган кеча мен эрдиму ул сийман эрди" деб бошланувчи газалини "ишқий ҳикоя", дея номлайди. Қизиғи шундаки, Бобур ару ҳақидаги рисолада Навоий газалларининг хос хусусиятларини кўрсатиш мақсадида юқоридаги шеърни мисол сифатида келтириб "Боштин-аёқ бу газалда бир ҳикоят манзум бўлбур", деб ёзган. Эслатиб ўтамиз, Бобурнинг мазкур рисоладаги ўтган асрнинг 70-йилларида нашр қилинди. Шоир лирик меросини кенг кўламада тадқиқ этган таниқли олим Е.Исҳоқов бу тилдаги газаллар хусусида шундай ёзади: "Маълум бир поэтик лавҳа тарзидаги сюжетли газаллар моҳият эътибори билан ўзига хос шеърини новеллалар бўлиб ("манзум ҳикоят"), Навоий девонларида шу тилдаги газалларнинг ўнлаб намуналари мавжуд. Муҳими шундаки, бундай газалларнинг биринчи намуналари шоир ижодининг илк даврига мансуб".

Навоий шеърини ўз даври адабиёти ва маданияти тарихида муҳим ўрин тутган тасавуф фалсафаси таъсиридан холи эмаслигини тўғри кўрсатаркан, Ойбек босиқлик билан, ўринсиз ҳаяжонга берилмай, масаланинг бутун мураккаблигини инобатга олиб мулоҳаза юритади. Ўтмиш тарихий воқеаларга ёндашганда эса тарихийлик принциплари қатъи амал қилади. Яъни бирор-бир тарихий ҳодисанинг юзага келишига сабаб бўлган омилилар, унинг тараққиёти ва таназзулини муайян давр билан боғлиқ ҳолда талқин этади. Албатта, тасавуфга доир мулоҳазаларининг айрим ўринларида шўро даврининг мафкуравий босими сезилиб туради. Бунда тасавуфнинг ўша давр ўзбек адабиётшунослигига ўрганилган даражасини ҳам назарда тутиш лозим. Бироқ бунга қарамай, Ойбекнинг улган масалаларга баъзи фикрлари, масалан, тасавуфдаги ҳурфикрлик ҳақидаги мулоҳазалари

бугун ҳам ўз аҳамиятини сақлаб қолган. Ойбек Навоий қаҳрамонлари хусусида сўз юритаркан, уларнинг фаол шахсиятига диққатни қаратади: "Фарҳод актив шахсият. У тинч, шохона ҳаёт кечириб, ўзини минг балога уриб муаммони ҳал этишни афзал кўради. Аждаҳо ва девлар билан курашиб, ниҳоят, тилсимини очиб муваффақ бўлади. Умуман, тилсим масаласи ва уни очиб Фарҳоднинг курашиши, ундаги жасорат ва ироданинг чуқур символик маъноси борким, бу билан Фарҳоднинг образи чуқур ижтимоий аҳамият касб этади". Бироқ бу-

Ойбек таваллудининг 110 йиллиги

босқич сифатида баҳоланади. Руҳан пок, маънавий комил инсон учун мажознинг ўзи аини ҳақиқатдир".

Фарҳоднинг ўлими олдида айтган сўзларига диққатни қаратиб Ойбек ёзади: "Ширин ишқиди Фарҳод дунёни ўз душмани иштиёрга ташлаб, қабрга киришни истамайди. У сабога мурожаат қилиб, ўз юртига, халқига, ота-онасига салом етказишни, аҳволидан хабар беришни ўтинаркан, ўз кўналдоши Баҳромга вазифа топтиради:

**Будур коминки, Баҳромни диловар
Ки бор эрди манга ул ёру ёвар.
Чериклар жамъ айлаб бемадоро,
Буён қилса азимат онкоро.
Қилбни тўйғариб Хусравни жондин,
Тилса беғуноҳ қонимни ондин!"**

Фарҳод ўғай укаси Баҳромни Хусравдан қасос олишга ҳақирмоқда ва бу унинг курашчанлигидан далолатдир. Бадиий асар индивидуал ижод намунаси бўли-

талаб қилинади. Акс ҳолда, бу борадаги мулоҳазалар тўқис бўлмайди.

Ойбек биринчилардан бўлиб Навоий ижодига фалсафий ва бадиий тафаккур тарзининг яхлитлигини, уйғунлигини кўра олган: "Навоий жаҳон адабиётида асарлари чуқур фалсафий мазмунга эга бўлган оз миқдордаги буюк ва нодир ижодкорлардан дикри, уларнинг асарларида фалсафа билан поэзия органик равишда бирлашади, ягона бир тилга эга бўлади. Навоийнинг ҳар бир достонининг асосида оламшумул идеялар ётади, бу идеялар устида ҳамма замонларнинг порлоқ зақолари ишлаганлар ва улар учун курашганлар".

Адибнинг ҳажман кичик, мазмунан теран ушбу мақоласи ўз даври навоийшунослиги ривожига самарали таъсир қўрсатган. Мисол сифатида навоийшунос, файласуф В.Зохидовнинг ўтган асрнинг 40-50-йилларидаги мақолалари ҳамда рус тилида эълон қилинган монографиясини кўрсатиш мумкин. Таниқли шарқшунос Е.Бертельс эса "Улуг ўзбек шоири" тўпламига (тўплам 1948 йили Ойбек тахрири остида

рус тилида чоп этилган) ёзган тақризида Ойбек ва А.Дейчнинг ҳамкорлида ёзган "Навоийнинг гоғлар дунёси" мақоласи юзасидан шундай фикр билдирган: "Мазкур иш Навоий дунёқарашининг асосий нуқталарини аниқ очиб берган. Унда бир қатор қизиқарли мулоҳазалар бор ва бу фазилат улуг шоир ижодини ўрганишни чуқурлаштиради". Шу билан бирга, олим мақоладаги айрим ноаниқликларни ҳам кўрсатиб ўтган. Умуман олганда, Е.Бертельс Ойбек шахсига эҳтиром билан қараган ва ижодини мунтазам кузатиб берган. Олим 1948 йили эълон қилинган "Навоий" монографиясининг кириш қисмида агар у ўзбек мумтоз адабиётининг билимдонлари Ойбек, Ғ.Ғулом, Ҳ.Зариф билан ҳаммуҳаббат бўлмаганида Навоий ижодининг кўнгина томонлари ўзи учун қоронғулигига қолишини миннатдорлик билан эслайди.

Хуллас, Ойбекнинг XX аср навоийшунослиги ривожига муҳим ўрни бор. Биз имконият доирасида адибнинг айрим мақолалари юзасидан фикр юритдик. Бугунги кунда XXI аср навоийшунослиги қай йўсинда ривожланади, деган савол долзарб бўлиб турибди. Ўйлашимизча, ўтмиш навоийшунослик фанининг барча босқичларини танқидий таҳлил этиб, ҳолис баҳолаб, юқоридаги саволга жавоб топиш мумкин. Зеро, Ойбек сингари устоз навоийшунослар илмий меросига теран назар ташлаш истиқболдаги вазифаларни аниқлашда мустаҳкам пойдевор бўлади.

**Абдурасул ЭШОНБОБОВ,
ЎЗР ФА Тил ва адабиёт институти
илмий ходими**

**АСЛ ИЖОДНИ
АНГЛАШ ЭҲТИЁЖИ**

Янги давр адабиёти ҳақидаги айтилаётган фикр-мулоҳазалар ижодий жараённинг қизғин, баҳс-мунозара руҳида кечаётганидан далолат бериб турибди. Кимдир ижодий изланишларнинг самараларини эътироф этса, кимдир танқид ва адабиётшунослик бу жараёндан орқада қолаётганини қуёниб таъкидлайди. Муҳими, айтилаётган фикрларнинг барчасида ўзбек адабиётининг келажаги ҳақида қай-гуриш бор.

**ИСТИҚЛОЛ
АДАБИЁТ
ТАНИҚИ**

Дарҳақиқат, яқинда чоп этилган "Истиқлол Адабиёт. Танқид..." ("Турон замани тўпламига жамланган мақолалар миллат менталитетига ёт мафкура асоратидан озод бўлган ижодкор тафаккурда, "...изм"ларнинг бир-бири инкор этадиган тушунчалар эмаслигини таъкидлаб ёзади: "Авлод ранг-баранг, шунингдек, қайсида "изм"га дахлдор бўлиши мумкин. Гап "изм"да эмас. Гап истиқлол... Авлод ҳам, адабий жараён ҳам истеъдодларга қараб баҳоланади, эътироф этилади". Мунозарада тилга олинган бошқа адабий-эстетик масалаларда ҳам ижодкорларнинг қарашлари ана шундай аниқлик ва теранлик касб этган.

Тақриз

"Муаллиф ўлими"га сиз ҳам овоз берасизми?.." мақоласи асосида юзага келган фикр-мулоҳазалар китобнинг иккинчи қисмидаги мақолаларда ифодаланган. Уч қисмдан иборат бу мақолада "тақлид", "таъсир", "кўчирмақашлик", "аналогия", "шароит ва ўхшаш ижод" каби бевосита бадиий ижод билан боғлиқ ўндан зиёд тушунчаларга изоҳ берилган. "Атайинликка (ёки ўзга шакллари миллий адабиётга олиб кириш ҳаракати)" изоҳ берадиган, мақола муаллифи О.Отақон, Н.Эшонқул, И.Султон каби ёзувчилар ижодида жаҳон адиблари асарларига ўхшашлик борлигини айтиб, бу шир қарашда мавжуд шаклларга тақлидни эслатса-да, аслида, бадиий асар ҳақидаги турғунлашган, стереотипга айланган қарашларни парчалаётганини таъкидлайди.

Китоб Улугбек Ҳамдамнинг "Истиқлол адабиёти — озод тафаккур адабиёти" ҳамда "Муаллиф ўлими"га сиз ҳам овоз берасизми?" сарлавҳали мақолалар ва уларда ўртага қўйилган саволлар бўйича уюштирилган баҳс-мунозараларга муносабат билдириб ёзилган мақолалардан таркиб топган. Уларда адабиётшунос олимлар, мунаққидлар, ижодкорлар мавзу доира-сида ўз фикр-мулоҳазаларини баён этишган.

Тўпламнинг "Янги авлод овози", деб номланган биринчи қисмида адабий авлодлар бадиий-эстетик қарашларидаги фарқли жиҳатлар, ижод эркинлиги ва ижодкор масъулияти, бадиий асарга баҳо беришда ҳолислик масалалари, жиддий адабиёт", "бозор адабиёти" каби мавзулар хусусида баҳс юритилган мақолалар берилган.

Жумладан, Ш.Ризаев адабий танқидчиликдаги суз-кашлик ҳақида сўз юритиб ёзади: "Адабий танқидни тақдир деб қабул қилган ўнлаб мутахассислар бор эди. Уларнинг аксарияти ҳозир ҳам бор. Аммо нега адабий танқиднинг ижтимоий-адабий, бадиий-эстетик ҳаётимиздаги ўрни сезиларли эмас?". Муаллиф адабий жараёнда танқиднинг ўз вазифаларини холис бажаришида профессионал тайёргарликнинг етишмаслиги, юзхотирлик, ортқича мақтов, ноҳолислик жиддий тўсиқ бўлаётганини таъкидлайди.

Тўпламдаги Ҳ.Болтабоев, Д.Қурунов, У.Норматов, И.Ғафуров, Қ.Йўлдошевнинг жавоб-мақолаларида адабий авлод, адабиётнинг вазифаси, ижодкорнинг бурчи, дауро ижодий оқим ва услубларга ҳозирги ижодий жараён нуқтаи назаридан туриб муносабат билдирилган. Муҳи-

Давлат сийморали танлаш ва улар ҳақида маълумот беришда ҳам баъзан ўнчалар тушунарли бўлмаган принципларга таяниладиган. Чунончи, қомусда қандайдир Н.Ладин деган артист ҳақида маълумот келтирилган, аммо Ўйғун, Яшин, Парда Турсун, Е. Березиков сингари кўпга ўзбек адиблари тўғрисида тўхталинмаган. Қомусда "мусаллам", "мусаллам" жанрлари сифатида изоҳланган, аммо мусамматнинг ўзига изоҳ берилмаган. Излайман деган бу улкан ишдан анчагина нуқсон топиши мумкин. Лекин бизнинг муродимиз "Адабиёт энциклопедияси"дай ноёб нашрни юзага келтириш заҳматхаш ҳамда билгич олим профессор Ҳамидулла Болтабоевни ва кўп сонли ўқувчиларимизни адабий ҳаётимиздаги жуда ҳам қувончли воқеа билан қутлашдан иборат эди. Шунингизга мувофиқ муборак бўлсин дер эканмиз, ҳаммани илк адабий қомус билан яқиндан танишишга ҳаққимиз.

Китобнинг мутахассис ва филолог талабалар учун мўлжалланганини инобатга олсак, "субъект ўлими" (Фуко), "автор ўлими" (Р.Барт) каби ибораларнинг изоҳига эҳтиёж борлиги ойдинлашади.

Икки йил давом этган баҳс-мунозаралар натижаси сифатида юзага келган бу китоб адабиёт ихлосмандлари томонидан илиқ кутиб олинди. Тўпламдан жол олган ҳар бир мақолада ижодий жараённинг муаммоли масалаларига эътибор қаратилган. Китобга ёзган сўнгсўзидан С.Мели таъкидлаганидек, "Нима бўлганда ҳам ушбу икки баҳс адабий ҳаётимизда сезиларли воқеа бўлди ва уни алоҳида китоб ҳолида нашр этиш аниқ эзгу амалдир".

Адабий сийморали танлаш ва улар ҳақида маълумот беришда ҳам баъзан ўнчалар тушунарли бўлмаган принципларга таяниладиган. Чунончи, қомусда қандайдир Н.Ладин деган артист ҳақида маълумот келтирилган, аммо Ўйғун, Яшин, Парда Турсун, Е. Березиков сингари кўпга ўзбек адиблари тўғрисида тўхталинмаган. Қомусда "мусаллам", "мусаллам" жанрлари сифатида изоҳланган, аммо мусамматнинг ўзига изоҳ берилмаган. Излайман деган бу улкан ишдан анчагина нуқсон топиши мумкин. Лекин бизнинг муродимиз "Адабиёт энциклопедияси"дай ноёб нашрни юзага келтириш заҳматхаш ҳамда билгич олим профессор Ҳамидулла Болтабоевни ва кўп сонли ўқувчиларимизни адабий ҳаётимиздаги жуда ҳам қувончли воқеа билан қутлашдан иборат эди. Шунингизга мувофиқ муборак бўлсин дер эканмиз, ҳаммани илк адабий қомус билан яқиндан танишишга ҳаққимиз.

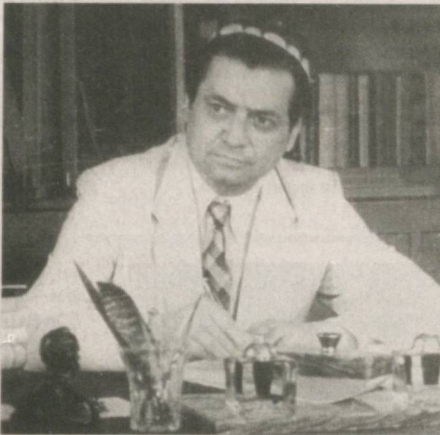
Китобнинг мутахассис ва филолог талабалар учун мўлжалланганини инобатга олсак, "субъект ўлими" (Фуко), "автор ўлими" (Р.Барт) каби ибораларнинг изоҳига эҳтиёж борлиги ойдинлашади. Икки йил давом этган баҳс-мунозаралар натижаси сифатида юзага келган бу китоб адабиёт ихлосмандлари томонидан илиқ кутиб олинди. Тўпламдан жол олган ҳар бир мақолада ижодий жараённинг муаммоли масалаларига эътибор қаратилган. Китобга ёзган сўнгсўзидан С.Мели таъкидлаганидек, "Нима бўлганда ҳам ушбу икки баҳс адабий ҳаётимизда сезиларли воқеа бўлди ва уни алоҳида китоб ҳолида нашр этиш аниқ эзгу амалдир".

Китобнинг мутахассис ва филолог талабалар учун мўлжалланганини инобатга олсак, "субъект ўлими" (Фуко), "автор ўлими" (Р.Барт) каби ибораларнинг изоҳига эҳтиёж борлиги ойдинлашади. Икки йил давом этган баҳс-мунозаралар натижаси сифатида юзага келган бу китоб адабиёт ихлосмандлари томонидан илиқ кутиб олинди. Тўпламдан жол олган ҳар бир мақолада ижодий жараённинг муаммоли масалаларига эътибор қаратилган. Китобга ёзган сўнгсўзидан С.Мели таъкидлаганидек, "Нима бўлганда ҳам ушбу икки баҳс адабий ҳаётимизда сезиларли воқеа бўлди ва уни алоҳида китоб ҳолида нашр этиш аниқ эзгу амалдир".

Китобнинг мутахассис ва филолог талабалар учун мўлжалланганини инобатга олсак, "субъект ўлими" (Фуко), "автор ўлими" (Р.Барт) каби ибораларнинг изоҳига эҳтиёж борлиги ойдинлашади. Икки йил давом этган баҳс-мунозаралар натижаси сифатида юзага келган бу китоб адабиёт ихлосмандлари томонидан илиқ кутиб олинди. Тўпламдан жол олган ҳар бир мақолада ижодий жараённинг муаммоли масалаларига эътибор қаратилган. Китобга ёзган сўнгсўзидан С.Мели таъкидлаганидек, "Нима бўлганда ҳам ушбу икки баҳс адабий ҳаётимизда сезиларли воқеа бўлди ва уни алоҳида китоб ҳолида нашр этиш аниқ эзгу амалдир".

Китобнинг мутахассис ва филолог талабалар учун мўлжалланганини инобатга олсак, "субъект ўлими" (Фуко), "автор ўлими" (Р.Барт) каби ибораларнинг изоҳига эҳтиёж борлиги ойдинлашади. Икки йил давом этган баҳс-мунозаралар натижаси сифатида юзага келган бу китоб адабиёт ихлосмандлари томонидан илиқ кутиб олинди. Тўпламдан жол олган ҳар бир мақолада ижодий жараённинг муаммоли масалаларига эътибор қаратилган. Китобга ёзган сўнгсўзидан С.Мели таъкидлаганидек, "Нима бўлганда ҳам ушбу икки баҳс адабий ҳаётимизда сезиларли воқеа бўлди ва уни алоҳида китоб ҳолида нашр этиш аниқ эзгу амалдир".

ТЕРАН ТАЛҚИНЛАР

ши билан бирга муайян даражада ижтимоий ҳодиса ҳамдир. Ҳар қандай ижодкор маълум бир даврнинг фарзанди сифатида ижодида ўзи яшаган замоннинг муаммоларини муайян даражада акс эттиради. Унинг шахси қанчалик кучли, юксак бўлса, асарларида бу шунчалик ёрқин, бўртиб туради. Навоий ўз асарларида инсониятнинг энг юксак идеалларини куйлади, нафақат куйлади, балки ўз идеаллари учун курашди ҳам. Ва аини шу хислатлари билан улуг шоир ўз салафлари ҳамда замондошларидан алоҳида ажралиб туради. Ойбек Алишер Навоий ижтимоий фаолияти ҳамда ижодини бир бутунлики кўра олган ва кузатишларини шу асосга қурган. Чунончи, "Навоийнинг дунёқароши масаласига доир" мақолада Навоийнинг фалсафий қарашлари поэтик шаклда, бадиий образ қобилига ўралганлигини таъкидлайди: "Навоий нима тўғрисида фикр юритмасин (ишқ, дустлик, адолат проблемалари) ёки тараққиёт ва фан масалалари), у ҳамма вақт шоир бўлиб қолаверади. Навоий мутафаккир сифатида мантиқнинг қатий чамбарлари ичида муҳокама юритмайди, балки жонли, илҳомкор тил билан куйлайди". Дарҳақиқат, фалсафий гояларни илмий йўсинда баён этиш билан поэтик шаклда ифодалаш ўртасида муайян фарқлар мавжуд ва бу ҳол ўрта асрлар Шарқ маданиятида (кенг маънода) бадиий сўзининг эгалланган мақои билан изоҳланади. Бу даврда ҳатто тиббий рисола ҳам назмда битилган. Бадиий образ ичига яширинган фалсафий фикр-ни очиб бериш учун эса бутун давр фалсафий-ирфоний меросидан хабардорлик

**ОЙБЕК
ПОРЛОҚ ЎХШАТИШЛАР**

Бизда ёш ёзувчилар кўп. Поэзияга мароқ катта. Лекин ҳар бир ёш шоир шуни яхши ўқиб олиши керакики, шеър — вазн ва қофиядангина иборат эмас. Ҳар бир шеърда поэтик ифодаланган фикр, идея бўлиши керак. Шеър ўқувчига таъсир қилиши, унда маълум кайфият яратиши лозим. Поэзияда энг муҳим нарса — ҳар бир шоирнинг ўз товуши, ўз услуби, ўз индивидуал қараш, хусусиятидир.

Ўз даврининг энг маълумотли кишиси, фан ва санъатнинг турли соҳаларини асосли эгаллаган олим ва мутафаккир, ҳушёр, тадбирли ва давлатнинг истиқболлини кўра билувчи кенг қарашли бир сиёсатчи ҳам эди.

Шоирнинг гигант меҳнатининг маҳсули бўлган ажойиб китоб — "Хамса" ўз замонига қадар инсоният фикрий тараққиётининг жуда асл, жуда қимматли қуймаларини ўзида тўплаган ҳазинадир. "Хамса" бир кўп қадимий маданиятларнинг бадиий ва фалсафий фикрининг шоирона синтезидир. Унинг ҳар саҳифаси шоирона даҳо билан нафас олади.

Шоирнинг гигант меҳнатининг маҳсули бўлган ажойиб китоб — "Хамса" ўз замонига қадар инсоният фикрий тараққиётининг жуда асл, жуда қимматли қуймаларини ўзида тўплаган ҳазинадир. "Хамса" бир кўп қадимий маданиятларнинг бадиий ва фалсафий фикрининг шоирона синтезидир. Унинг ҳар саҳифаси шоирона даҳо билан нафас олади.

Ўзбек адабиёти ва унга яқин ҳодисалар ҳамда булар борасидаги илмий тушунчалар тараққиёти шундай босқичга етдики, энди унга комплекс ёндашиб, фақат илмий-адабий тушунчалар эмас, балки барча адабий-эстетик ҳодисалар, тимсоллар, тасвир воситалари, ижодкорлар ва бадиий адабиётнинг ривожига бир қадар алоқаси бўлган ҳар қандай нарса-ҳодисага бутунчиқча ёндашиб, илмий изоҳлаш эҳтиёжи пайдо бўлди. Бу эҳтиёжни адабий қомус(энциклопедия) яратиш йўли билан қондириш мумкин эди. Маълумки, океан, сўзлик, сўз захираси маъноларини англатувчи арабча сўздан келиб чиққан қомус одатда йирик илмий жамоа томонидан яратилар эди. Ҳатто муайян тармоқ энциклопедиясини яратиш учун айрим юртларда алоҳида тадқиқот муассасаси ҳам ташкил этилган.

Ўз даврининг энг маълумотли кишиси, фан ва санъатнинг турли соҳаларини асосли эгаллаган олим ва мутафаккир, ҳушёр, тадбирли ва давлатнинг истиқболлини кўра билувчи кенг қарашли бир сиёсатчи ҳам эди.

Шоирнинг гигант меҳнатининг маҳсули бўлган ажойиб китоб — "Хамса" ўз замонига қадар инсоният фикрий тараққиётининг жуда асл, жуда қимматли қуймаларини ўзида тўплаган ҳазинадир. "Хамса" бир кўп қадимий маданиятларнинг бадиий ва фалсафий фикрининг шоирона синтезидир. Унинг ҳар саҳифаси шоирона даҳо билан нафас олади.

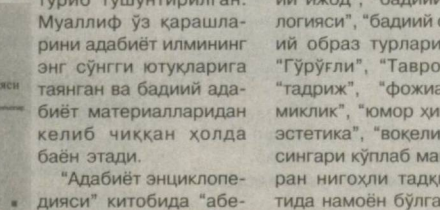
Шоирнинг гигант меҳнатининг маҳсули бўлган ажойиб китоб — "Хамса" ўз замонига қадар инсоният фикрий тараққиётининг жуда асл, жуда қимматли қуймаларини ўзида тўплаган ҳазинадир. "Хамса" бир кўп қадимий маданиятларнинг бадиий ва фалсафий фикрининг шоирона синтезидир. Унинг ҳар саҳифаси шоирона даҳо билан нафас олади.

Ўзбек адабиёти ва унга яқин ҳодисалар ҳамда булар борасидаги илмий тушунчалар тараққиёти шундай босқичга етдики, энди унга комплекс ёндашиб, фақат илмий-адабий тушунчалар эмас, балки барча адабий-эстетик ҳодисалар, тимсоллар, тасвир воситалари, ижодкорлар ва бадиий адабиётнинг ривожига бир қадар алоқаси бўлган ҳар қандай нарса-ҳодисага бутунчиқча ёндашиб, илмий изоҳлаш эҳтиёжи пайдо бўлди. Бу эҳтиёжни адабий қомус(энциклопедия) яратиш йўли билан қондириш мумкин эди. Маълумки, океан, сўзлик, сўз захираси маъноларини англатувчи арабча сўздан келиб чиққан қомус одатда йирик илмий жамоа томонидан яратилар эди. Ҳатто муайян тармоқ энциклопедиясини яратиш учун айрим юртларда алоҳида тадқиқот муассасаси ҳам ташкил этилган.

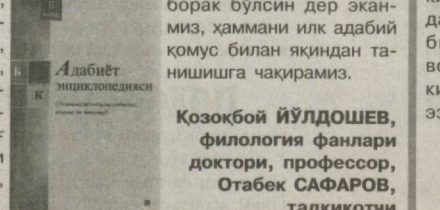
Ўз даврининг энг маълумотли кишиси, фан ва санъатнинг турли соҳаларини асосли эгаллаган олим ва мутафаккир, ҳушёр, тадбирли ва давлатнинг истиқболлини кўра билувчи кенг қарашли бир сиёсатчи ҳам эди.

Шоирнинг гигант меҳнатининг маҳсули бўлган ажойиб китоб — "Хамса" ўз замонига қадар инсоният фикрий тараққиётининг жуда асл, жуда қимматли қуймаларини ўзида тўплаган ҳазинадир. "Хамса" бир кўп қадимий маданиятларнинг бадиий ва фалсафий фикрининг шоирона синтезидир. Унинг ҳар саҳифаси шоирона даҳо билан нафас олади.

Шоирнинг гигант меҳнатининг маҳсули бўлган ажойиб китоб — "Хамса" ўз замонига қадар инсоният фикрий тараққиётининг жуда асл, жуда қимматли қуймаларини ўзида тўплаган ҳазинадир. "Хамса" бир кўп қадимий маданиятларнинг бадиий ва фалсафий фикрининг шоирона синтезидир. Унинг ҳар саҳифаси шоирона даҳо билан нафас олади.

Адабиёт энциклопедияси

Адабиёт энциклопедияси

**Козоқбой ЙЎЛДОШЕВ,
филология фанлари
доктори, профессор,
Отабек САФАРОВ,
тадқиқотчи**

**Гулноз САТТОВА,
филология фанлари
номзоди**

“Ўзбекистон ёшлар симфоник оркестри” ва унинг дирижёри, халқаро кўрик-танловлар ғолиби Камолитдин Ўринбоевни бутун нафақат юртимизда, балки чет элларда ҳам яхши танишади. Камолитдин ҳали ёш бўлишига қарамай, Президентимиз фармони мувофиқ “Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист” унвони билан тақдирланган. Истеъдодли дирижёр билан суҳбатимиз дирижёрлик касбининг машаққатлари ва классик музиканинг ёшлар ҳаётидаги ўрни ҳақида кечди.

— Камолитдин ака, дирижёр сифатида фаолиятингизни қачондан бошладингиз? Бу касбнинг ўзини хослиги ва нисбатан мураккаблиги нималарда намоён бўлади?

— Глиэр номидаги Республика махсус музика академик лицейида ўқитганимда дирижёрликдан кўшимча дарс олганман. Лицейни битиргандан сўнг, Ўзбекистон давлат консерваториясига ўқишга кирдим. Талабалик йилларимда дирижёрликка қизиқишимнинг кучайишида устозим, профессор Феруза

лаш ёки ушламаслигига эътибор берадиганлар ҳам бор. Хатто баъзилар таёқчасиз дирижёрлик қилишади. Аслида оркестрни бошқариш, раҳбарлик қилиш одамнинг шахсиятига, дунёқарашига боғлиқ. Шунингдек, ҳар бир дирижёрнинг қўл ҳаракати турлича бўлиши мумкин.

Яхши дирижёр бўлиш учун, аввало, яхши мактаб кўриш керак. Масалан, мен Ўзбекистон давлат консерваториясининг магистр босқичини созанда сифатида битириб, ундан кейин

ди. Дирижёр композитор ёзган нота партитурадаги ёзувларни садолантириб беради. Устозларимиз бизга: “Аниқ қора билан ёзилган нотанинг ўзини эмас, ноталар орасидаги нарсаларни кўра биллинглар, нота орқали композитор нима дейишмоқчилигини ифода қилишга ҳаракат қилинглар”, деб уқтиришди. Бизнинг асосий вазифамиз нота асарининг моҳиятини билиш баробарида, асарда нима ифодаланганини кўриб, унинг моҳиятини очиб беришдан иборат. Сергей Рахмани-

Ўзбекистонда, балки Европанинг ривожланган давлатларида ҳам муаммо бўлиб турибди. Ёшларнинг эстрада йўналишига қизиқиши ортиб кетяпти. Бирор мулоҳазага чорламайдиган енгил куй-қўшиқларга ўрганган одам бизнинг оркестр музикаларини “ҳазм” қилолмаслиги турган гап. Лекин эстрада музикасини санъат даражасига олиб чиққан профессионал санъаткорлар бор. Ҳозир бизда аксар эстрада музикалари профессионалликдан йироқ бўлиб қолмоқда. Мазноси йўқ, савияси паст музика тинглашга ўрганиб қолиш яхши оқибатга олиб келмайди, деб ўйлайман.

Концертнинг ўзгача қиёфа касб этиши саҳна ортидаги манзараларнинг музикага уйғун бўлишига ҳам боғлиқ. Дастур давомида томошабинлар саҳнада тўқсон фоиз оркестр, хор

Июн ойда “Ўзбекистон ёшлар симфоник оркестри” билан чет эл сафарига боришни режалаштирганмиз. Ўзбекистон халқаро анжуманлар саройида оркестримизнинг ҳисобот концертини ўтказиш ниятимиз бор. Дастуримиз турли-туман. Оммабоб, ёшларбop дастурлар билан бир қаторда, Ўзбекистонда биринчи мартаба ижро этиладиган жиддий асарларни ҳам томошабинлар эътиборига ҳавола этмоқчимиз. Мисол учун, яқинда юртимизда биринчи мартаба Кербунининг “Реквием”ни талабалар хори билан ва Чехов каламига мансуб “Уч опа-сингил”, “Чайка” асарлари асосида дирижёр ҳамда композитор Анвар Эргашев симфоник концерт кўринишида ёзган “Чеховиана” балет-симфониясини консерваториянинг катта залида ижро этдик. Умуман олганда, ёшларни, кенг томошабинларни классик аънонага — академик музикага жалб қилиш мақсадида тушуниш осон бўлган дастурлар тайёрлашга ҳаракат қилиялмиш. Чунки бирдангина Бетховен, Моцарт, Гайдн асарлари билан томошабинларни кенг жалб қилиш мушкул. Шунинг учун дастурларимизни босқичма-босқич мураккаблаштириш йўлидан боришга қарор қилдик. Агар шу йўлдан борилса, юртимиз ёшларини оммавий равишда академик музика асарлари тинглашга жалб қила олишимизга ишонаман. Фақат бунга вақт керак.

Бирор ишни бошлаганда, хато қилишдан қўрқмаслик лозим. Мақсадлар сари курашда одамнинг ўзида ишонч бўлмаса, олға қадам босиб бўлмайди. Устозларим ижоддан чиқарган хулосам шуки, инсон ўз олдига катта-катта марраларни қўйсагина, муваффақиятга эришади.

ЎЗЛИКНИ КАШФ ЭТМОҚ

Марсель ДЮШАН:
Мушаввир бутун оламга ҳайкириб, даҳолигини таъкидлаши мумкин, бироқ унинг сўзлари умуминсоний қимматга эга бўлиши, сурати санъат тарихи дарсликларида ўрин олиши учун мухлислар ҳукмини кутмоғи зарур.

Санъат асарига яхши ёки ёмон, дея баҳо бериш мумкин. Лекин қай бир сифатни қўллашдан қатъи назор, уни санъат деб аташимиз керак. Зеро, ёмон санъат асари, барибир, санъат асари бўлиб қолаверади, худди ёмон ҳиссиёт ҳиссиётлигини сақлагани каби.

Мен санъатга ишонмайман, мушаввирга ишонаман.

Ўз дидимнинг асирига айланмаслик учун ҳам, кўп ҳолларда ўз-ўзимни инкор этаман.

Жексон ПОЛЛОК:
Мен ўз туйғуларимнинг тасвирини эмас, ихорини истайман.

Рангтасвир — ўзликни кашф этмоқдир. Ҳақиқий мушаввир қандай мавзуда асар яратмасин, оқ матода ўзининг ким эканлигини тасвирлайди.

Шунга аминманки, замонавий расом ўз даврини, самолётлар парвозио атом бомбалар суронини тасвирлашга мажбур эмас. У шундоқ ҳам юксак технологиялар асрида яшаб ижод этмоқда. Замонавий расом ботиний оламни, унинг табиати, кудрати ва зиддиятларини ифодалаш зарур.

Рангтасвирнинг ўз шахсий ҳаёти бор. Менинг вазифам унга йўл очибдан иборат.

Василий КАНДИНСКИЙ:
Барчаси нуқтадан бошланади...

Мушаввирнинг ҳамиша айтар сўзи бўлсин. Чунки мушаввир шакл бунёдқор эмас, унинг вазифаси шаклни мазмунга уйғунлаштиришда.

Тулпор чавандозни кудратли шамол сингари елдирганича олиб кетмоқда. Бироқ тулпорни суворий бошқармоқда. Истеъдод кучи ҳам расомни юксак чўққиларга олиб чиқишга қодир. Бироқ истеъдодни мушаввир бошқаради.

Муҳими, расом ўз нигоҳи билан бирга қалбини ҳам тарбиялаши лозим.

Кўнгул кўзи

Жексон ПОЛЛОК:
Мен ўз туйғуларимнинг тасвирини эмас, ихорини истайман.

Рангтасвир — ўзликни кашф этмоқдир. Ҳақиқий мушаввир қандай мавзуда асар яратмасин, оқ матода ўзининг ким эканлигини тасвирлайди.

Шунга аминманки, замонавий расом ўз даврини, самолётлар парвозио атом бомбалар суронини тасвирлашга мажбур эмас. У шундоқ ҳам юксак технологиялар асрида яшаб ижод этмоқда. Замонавий расом ботиний оламни, унинг табиати, кудрати ва зиддиятларини ифодалаш зарур.

Рангтасвирнинг ўз шахсий ҳаёти бор. Менинг вазифам унга йўл очибдан иборат.

Василий КАНДИНСКИЙ:
Барчаси нуқтадан бошланади...

Мушаввирнинг ҳамиша айтар сўзи бўлсин. Чунки мушаввир шакл бунёдқор эмас, унинг вазифаси шаклни мазмунга уйғунлаштиришда.

Тулпор чавандозни кудратли шамол сингари елдирганича олиб кетмоқда. Бироқ тулпорни суворий бошқармоқда. Истеъдод кучи ҳам расомни юксак чўққиларга олиб чиқишга қодир. Бироқ истеъдодни мушаввир бошқаради.

Муҳими, расом ўз нигоҳи билан бирга қалбини ҳам тарбиялаши лозим.

МУНОХОТГА ЭРГАШИШ

Ўзбекистон давлат консерваториясида эл севган санъаткор, Халқ артисти Муноҳот Йўлчиева шогирдларининг концерт дастури бўлиб ўтди. Устоз хонанданинг бево-ситта раҳбарлигида ташкил этилган ушбу кеча ёш ижодкорлар учун ҳақиқий маҳорат синовига айланди. Улар орасида, айниқса, консерватория талабаси Жаъфар Мадамминов куйлаган «Фаргона тонг отгунча» ашуласи томошабинлар эътиборини қозонди. Ижродаги маҳорат, нола ва авжларнинг жарангдорлиги кўпчиликка манзур бўлди. Истеъдодли талабалар Ирода Абдусаломова, Соҳиба Рўзиева ҳамда Муҳайё Нажмиддинова куйлаган «Уч дугона» кўшиги ҳам алоҳида эътибор этилди.

Тадбирда давомида мухлислар Муноҳот Йўлчиева ижросидаги мумтоз асарлардан ҳам баҳраманд бўлишди. Хонанда ижросидаги мукамаллик, ширали овоз, саҳнада ўзини тутиш маданияти талаба ёшлар учун ҳақиқий маҳорат дари бўлиб хизмат қилди.

Тадбир

Саъхат ТУРДИАЛИЕВА

ИШОНЧ ОЛҒА БОШЛАЙДИ

Абдурахимованинг катта ҳиссаси бор. Айтишди-ку, “Истеъдодсиз одам бўлмайди. Фақат бу истеъдод яширин бўлади, уни очиб билиш керак”, деб. Мендаги лаёқатни, қобилиятни кўриб, уни очибга ҳаракат қилган Феруза опа бўлади. Устозимнинг синфидаги муҳитни кўриб, бу соҳага қизиқишим янада ортди. Консерваториянинг иккинчи курсида ўқиб юрганымда “Катта талабалар оркестри”-да Пётр Чайковскийнинг “Оққуш кўли” асаридан скрипка ва оркестр учун ёзилган рус рақсига биринчи мартаба дирижёрлик қилганман.

“Дирижёрлик” йўналишида биринчи курсдан тахсил олганман. Чунки дирижёрнинг ўзи ҳар бир чолғунини яхши билмаса, бу соҳада қандай ижро этиш, қайси усулларда товуш ҳосил қилишни, умуман уларнинг ижро имкониятларини тушунмаса, оркестр чалган асар мукамал янграмаслиги аниқ. Ҳеч бўлмаганда, чолғуларда энг оддий куйларни чала олиш керак. Қолаверса, ундан психолог бўлиш ҳам талаб этилади. Катта жамоа билан, одамлар билан ишлаш осон эмас. Оркестрни созанда-ларнинг кайфиятидан ёки умуман вазиятдан келиб чиқиб бошқариш керак. Бу ўринда нафақат музикани, балки уни чалаётган одамларни ҳам бошқариш инобатга олинадди. Демак, ундан юксак инсоний маданият ҳам талаб этилади.

новнинг биринчи симфониясини илк ижро этилганда ҳам муваффақиятсиз якунланган. Лекин ҳозирги кунда у энг машҳур, энг чиройли симфониялардан бири ҳисобланади. Бу асарни биринчи ижрода дирижёр маромига етказиб бера олмаган. Хуллас, дирижёр музикачи билан эшитувчи орасида воситачи, десак ҳам бўлади. Асарнинг жозиба-сини ва моҳиятини очиб бера оладиган шахс у.

Асар мукамаллигини таъминлашдаги яқдиллик масаласида шуни айтиш керакики, агар оркестр дирижёрни тушунмаса, ёки яққохон дирижёрни тушунмаса, асар ҳеч қачон мукамал бўлиб чиқмайди. Агар дирижёр оркестрни тушунмаса, унда у бошқа соҳага ўтиши керак. Чунки дирижёрнинг вазифаси биринчи ўринда оркестр созандаларини тушуна билиш ва ўз талқинига эга бўлиш. Оддий тилда айтадиган бўлсак, дирижёр ўз хатти-ҳаракатлари оркестр аъзоларини ишонтира олиши керак. Созанда ишонса, демак, томошабин ҳам ишонди.

— **Сиз дирижёрлик қиладиган концерт дастурлари мутлақо ўзгача янграйди. Бунга қандай эришасиз?**

— “Ўзбекистон ёшлар симфоник оркестри” билан тайёрлаётганимиз сингари концертлар бутун дунёда урф бўляпти. Чунки кенг оммани, томошабинларни классик концертга қизиқтириш масаласи нафақат

дирижёрни кўрадилар. Саҳна ортида эса бошқа ижодкорлар ҳам бор. Булар саҳна режиссёрлари, декораторлар, расомлар, овоз режиссёрлари ва бошқа кўплаб соҳа кишилари. Саҳна орти жараёнида ўзим, албатта, иштирок этаман. Режиссёрлар, декораторлар ва расомлар билан маслаҳатлашиб, янги таклифларимни билдираман. Яъни томошабин саҳнада кўриб завқ оладиган дастур катта бир ижодий гуруҳ меҳнати маҳсулидир.

— **Айни кунларда қандай ишлар билан бандсиз? Келгуси режаларингиз ва ниятларингиз билан ўртоқлашсангиз.**

— Ҳозир “Ўзбекистон ёшлар симфоник оркестри”да ишлаш билан бирга “Ўзбекистон миллий симфоник оркестри” ҳамда Алишер Навоий номидаги академик-катта театри билан ҳам ҳамкорлик қилиб келялман. Кузда Чайковскийнинг 175 йиллигига бағишланган фестивал бўлиб ўтади. Шу тадбирда улуг композитор симфонияларини ва бир қанча операларидан композитор ёзган партитуранинг — концерт кўринишини мухлислар эътиборига ҳавола қилмоқчимиз. Операларнинг концерт кўринишида фақат чолғу бўлимлари ижро этилади. Бундай шаклдаги асарлар Ўзбекистонда ҳали ижро этилмаган.

Шунингдек, турли концерт дастурларига тайёрланяпти.

Феруза ОБИДОВА
суҳбатлашди.

Дирижёрлик академик музика соҳасида энг ёш йўналишлардан бири ҳисобланади. Бу соҳа дастлаб XIX асрда Фарбий Европада шаклланган. Уша вақтдан бошлаб дирижёр оркестрни бошқарган. Унчага эса томошабинларга қараб, ёгончи тепага ва пастга тушириб дирижёрлик қилинган. Бу услубдан ҳозир ҳарбий оркестрда фойдаланилади. Музиканинг деярли барча йўналишларида қонун-қоидалар шаклланиб бўлган. Бироқ ҳозирча дирижёрлик мактаби ҳали аниқ тўхтама қелгани йўқ. Унинг дунёда жуда кўп мактаблари бор. Улар бир-биридан услуб жиҳатдан тубдан фарқ қилади. Бунда, асосан, асарнинг бадиий жиҳатида кўпроқ эътибор берилди. Лекин қўл ҳаракати-га, яъни таёқчани қандай уш-

— **Айтинг-чи, асарнинг муваффақияти дирижёр танлаган услубга қанчалик боғлиқ? Асар мукамаллигини таъминлашда дирижёр, оркестр ва яққохонлар уйғунлиги нимада кўринади?**

— Композиторлар “Дирижёр ҳаммуаллифлик ролини бажаради”, деб айтишади. Бунга энг ёрқин мисоллардан бири Жорж Бизенинг “Кармен” операси бўлиб, дастлаб композиторнинг ўзи дирижёрлик қилганида асар муваффақият қозонмаган. Ҳозирги кунда эса “Кармен” операси дунёнинг энг жаҳоир операларидан бири ҳисоблана-

дирижёрни кўрадилар. Саҳна ортида эса бошқа ижодкорлар ҳам бор. Булар саҳна режиссёрлари, декораторлар, расомлар, овоз режиссёрлари ва бошқа кўплаб соҳа кишилари. Саҳна орти жараёнида ўзим, албатта, иштирок этаман. Режиссёрлар, декораторлар ва расомлар билан маслаҳатлашиб, янги таклифларимни билдираман. Яъни томошабин саҳнада кўриб завқ оладиган дастур катта бир ижодий гуруҳ меҳнати маҳсулидир.

дирижёрни кўрадилар. Саҳна ортида эса бошқа ижодкорлар ҳам бор. Булар саҳна режиссёрлари, декораторлар, расомлар, овоз режиссёрлари ва бошқа кўплаб соҳа кишилари. Саҳна орти жараёнида ўзим, албатта, иштирок этаман. Режиссёрлар, декораторлар ва расомлар билан маслаҳатлашиб, янги таклифларимни билдираман. Яъни томошабин саҳнада кўриб завқ оладиган дастур катта бир ижодий гуруҳ меҳнати маҳсулидир.

АСРЛАРНИ БЎЙЛАГАН АЛЛОМА

Таниқли композитор, Ўзбекистон санъат арбоби Мустафо Бафоев ижодини халқимиз тарихи, миллий қадрият ва аъноларисиз тасаввур қилиш қийин. “Ҳолати Алишер Навоий”, “Умар Хайём”, “Ал-Фарғоний”, “Улугбек буржи”, “Нодира”... Музика санъатимиз тарихида аллақачон ўз ўрнини топишга эришган бу ижод намуналарини бирлаштирувчи умумий жиҳат мавжуд. Бастакор асрлар давомида сайқал топган бой маънавий меросимизни буюк аждодларимиз тимсолида таранум этиди. Бобокалонларимиз

йўлидан бошланувчи саёҳат ёш Муҳаммаднинг Бағдодга етиб келиши, “Байтул ҳикма”да сабоқ олиб, етук олим бўлиб етиши каби воқеаларга уланади. Тингловчи мутафаккир ҳаётининг турли даврларига назар солиш имконига эга бўлади. Шу аснода ҳар бир сюжет музикаий асарни алоҳида қисмларга ажратади. Уларнинг мазмунига қараб хор ижросининг услуби ҳам ўзгариб, янги оҳанглар билан бойиб боради. Масалан, “Тафаккур” деб аталувчи қисмда воқеалар авж нуқтага етади.

Буюк алломанинг илм дунёсидаги изланишларини ифодаловчи ушбу таронада тингловчини ҳаяжонга солувчи балан пардали оҳанглар янграйди. Композитор бу орқали

Ал-Хоразмийнинг олимлик шижоати, тенгсиз истеъдоди ва заковатини кўрсатишга интилади. Шу билан бирга асарда мутафаккир юрагини ўртаган изтироблар ноласини ҳам тинглаймиз. Ҳаёт шомига етганда алломани Ватан соғинчи қийнади. Аллома сиймосидаги хонанда “Қайлардасан, эй Жайхун”, дея нола қилади. Инсон учун тугилиб ўсган юрқидан кўра азиз макон йўқ эканини таъкидлайди. Бир сўз билан айтганда, тарихий мавзудаги ушбу музикаий асар замирида буюк олим ҳаёти, изланишлари ва қалб кечинмаларини ҳис этамиз, аждодларимиз мероси нақадар муҳим аҳамиятга эгаллигини англаймиз.

“Аллома” асарининг илк тақдироти ўтказилганига ўттиз йилдан ошганига қарамай, бу ижод намунаси ҳамон мамлакатимиздаги хор жамоаларининг репертуридан мустаҳкам ўрин олиб келмоқда. Яқинда санъат ихлосмандлари тарихий асарнинг янги талқинидан баҳраманд бўладилар. Ўзбекистон давлат консерваторияси катта залида бўлиб ўтадиган имтихон концертлари чоғида ушбу асар ёш ижодкорлар томонидан ижро этилиши режалаштирилган. Буюк аждодларимиз меросига эътибор тобора кучайиб бораётган айни кунларда бундай музикаий асарлар ёш авлод камолотида муҳим аҳамият касб этиши шубҳасиз.

Хонзода ҲАСАНОВА,
консерватория талабаси

САҲНАДА ЁШЛИК ШУКУҲИ

Тошкент давлат музикали комедия театрида “Йилнинг энг яхши саҳна асари” республика кўрик-танлови бўлиб ўтди. Таниқли санъаткорлар, санъатшунослар, педагог-устозлар ва талабалар иштирокида ўтган тадбирнинг тантанали очилиш маросимида сўзга чиққан Маданият ва спорт ишлари вазири вазифасини бажарувчи Баҳодир Аҳмедов биринчи мартаба ўтказилаётган мазкур анжуман билан иштирокчиларни қутлади.

“Бундан бир неча ой муқаддам вилоят маданият ва санъат коллежларидаги ёшлар томошаларини, уларнинг санъатга, театрга бўлган меҳр-муҳаббатларини кўриб, шу тадбирни уюштирдик, — деди у ўз сўзида. — Бундай танловлар ўқувчилар ва таълим муассасалари ўртасида ижодий рақобатни вужудга келтириб, ўзаро фикр алмашишга, замон қаҳрамонларини яратиш йўлида жиддий изланишга, ёш ижодкорларда миллий истиқлол руҳиятини шакллантириш, маданиятимиз ҳамда санъатимизга бўлган ҳурмат-эътиборни мустаҳкамлашга ҳисса қўшади, деб ўйлаймиз.”

“Зарбар оҳанги” доирачилар гуруҳи, “Сайёр артистлар” композицияси ва ёшларнинг “Пантомима ҳаракатлар”идаги чиқишлари тадбирга ўзгача фойда бағишлади.

Танловнинг худудий босқичлари май ойда Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ҳамда Тошкент шаҳридаги маданият ва санъат коллежларида ўтказилган эди. Яқуний босқичда мухлислар ва мутахассислар эътиборига “Ярадор куш ёлғиз учди”, “Ҳазилкаш шоҳ”, “Тўйми ё

азами?”, “Бу куннинг шум боласи”, “Қабохат”, “Ўзар бунёдкорлар”, “Кундуссиз кечалар”, “Эрта ҳазон бўлган умр”, “Заҳарли томчилар”, “Армон” сингари спектакллар ҳавола этилди. Тўрт кун давом этган ёш ижодкорларнинг ўзаро беллашувлари қизиқарли баҳс-мунозараларга бой бўлди. Ҳар бир жамоа танлов шартларини аниқ ва моҳирона бажаришга ҳаракат қилди. Айниқса, “Ярадор куш ёлғиз учди” спектаклининг саҳна безаги, либослар, ижро маҳорати, мавзунинг долзарблиги томошабинлар эътиборини тортиди.

— Бу санъат байрами талабаларнинг ўзаро ижодий мулоқотлари, дўстлашлари имкон яратди, — дейди Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Гулчехра Иброҳимбекова. — Шунингдек, бундай танловлар ёш истеъдодларнинг санъат олийгоҳларида ўқишлари учун замин яратди. Ҳар бир томошани диққат билан кузатиб бордим. Қарши санъат коллежи ва Республика эстрада-цирк коллежнинг саҳна асарлари ёқди. Бир нарсга эътибор қаратмоқчи эдим.

Дастурда катта саҳнада намойиш этилмаган ҳамда ёшларга мос ва хос асарлар қўйилиши лозимлиги белгиланган эди. Афсуски, жамоаларнинг ҳаммаси ҳам бунга эътибор бермаган. Кейинги танловларда бундай камчилик такрорланмайди, деб ўйлаймиз.

Ҳакамлар ҳайъати жамоаларнинг чиқишларини мавзунинг долзарблиги, гоининг миллийлиги ва умуминсонийлиги, драматургиянинг ўзига хослиги, спектаклнинг бадиий яхлитлиги, режиссёрлик талқини, актёрлик маҳорати, саҳна безаклари, либослар, музикаий безак, жамоанинг саҳна маданияти каби мезонлар бўйича баҳолаб бордилар.

Ҳайъат хулосасига кўра Қарши санъат коллежнинг “Ярадор куш ёлғиз учди” спектакли биринчи ўринга муносиб топилди. Тошкент Маданият коллежнинг “Ҳазилкаш шоҳ” спектаклига иккинчи, Республика эстрада-цирк коллежнинг “Тўйми ё азам?” спектаклига учинчи ўрин насиб этди. Шунингдек, турли номинанциялар бўйича Ҳамидулла Убайдуллаев, Сардор Бобомуродов, Нафиса Саидова, Рустам Алиев, Муниса Хайдарова, Жаҳоир Усмонов, Бадриддин Ҳусниддинов ғолибликни кўлга киритди. Ғолибларни тақдирлаш маросими Ўзбек миллий академик драма театрида бўлиб ўтди. Биринчи ўринга сазовор бўлган “Ярадор куш ёлғиз учди” номли спектакл мазкур театр саҳнасида намойиш этилди.

Кўрик-танлов

Сарвара КОСИМОВА

Дунё болалари табассуми

ЖАМВИН ДАШДОНДОГ ЖАМВИН ДАШДОНДОГ (Мўғулистон) ФЕДЕРИКО ГАРСИА ЛОРКА (Испания) ДРОГАН ЛУКИЧ (Сербия) МИРОСЛАВ ВАЛЕК (Словакия) ТУЯ

Жамвин Дашдондог (Мўғулистон)

Федерико Гарсиа Лорка (Испания)

Дроган Лукич (Сербия)

Мирослав Валек (Словакия)

ОНАМ

Онам ўради, Рангли дуррача. Онам дуррача, Тамом ўзгача.

Мен-чи, чизаман, Онам расмини. Рангли дуррача, Ҳамда аксини.

Яшил либоси, Рангин дурраси. Қоғозга тушар, Ҳамма-ҳаммаси.

Қўлда эса, Сув тўла челақ. Ҳамма-ҳаммасин Чизишим керақ.

Сочлари узун, Кўзлари қийиқ. Қоғозга тушар, Ҳар битта чизиқ.

Мен-ку, чизаман, Чирой, сеҳрини. Қандай чизайин, Онам меҳрини?!

Морис Карем (Бельгия)

ҚУВОНЧ

Қувонч ўтар кўчадан, Ҳамма боқар дарчадан. Қувонч тутиб фалакни, Кўтарди камалакни.

Бўрини қувди қуён, Арча шохда маржон. Хей, ҳаммани уйготинг, Қувонч таъмининг тинг.

Шодон барча-барчалар, Нурга тўлаи дарчалар.

МАНЗАРА

Оқшом озроқ адашди, Кўкни шафақ безади. Болакайлар мўралар, Қора шарпа кезади.

Заррин қушлар эгниди, Дарахлар шовуллайди. Қирмиз олмалар — гулхан, Шафақлар ловуллайди.

Ҳориган оқшом шошиб, Дарёга эниб борар. Шамол қир-адир ошиб, Қайгадир елиб борар.

Робер Деснос (Франция)

ЧИГИРТКА

Чигирткадан сўрадим: — Сенда тиним борми ҳеч? Мудом сакраб юрасан, Майсазорда эрта-кеч?

Чигиртка деди: — Билсанг, Сакрашда бордир унум. Қанчалик кўп сакрасан, Шунча тез ўтар куним!

Фам Хо (Вьетнам)

НОДОН ТОЙЧАЛАР

Борарди тош кўчада Ота от мамнуи, Янги тақа туёқдан Сочарди учкун. Буни кўриб тойчалар Кўтарди қий-чув: — Туёғингиз ёнмоқда, Келтиришлик сув!

ЁМҒИР ЁҒАР

Будут ўшар мушукка, Думи чўзилган тикка. Будут — узун соқолли, Будут — айғирдай ёлли.

Будут — улкан майкўнғиз, Улар сонн икки юз.

Будутларга осмон тор, Ҳеч қаерга сиғмайди. Жанжаллашади аввал, Кейин бирга йиғлайди.

Пастда дейишар, ахир: — Қочиб қол, ёғар ёмғир!

Эдит Маркуш (Венгрия)

ҚАРҒАВОЙ ЧҮМИЛГАНДА

Қарғавой чўмилтирди Митти қарғаболани. Кўзига совун кирди, Бошлаворди нолани.

Шунча ювди, кетмади, Полапоннинг қораси. Асли қора эди-да, Қарғавойнинг боласи!

Китахара Хакусю (Япония)

ҚИРМИЗИ ҚУШЧА

— Қушча, нима гап ўзи, Нега рангинг қирмизи? — Қизил мевалар едим.

— Қушча, қушча, айт, ўртоқ, Нега бунча рангинг оқ? — Тутхўрлик қилган эдим.

— Қушча, патларинг мовий, Нега рангинг самовий? — Осмонни чўқиб эдим!

ТУЯ

Томоғи куя-куя, Буфетга кирди Туя. — Менга сув бўлса девдим, Шунинг учун келувдим...

Сотувчи сакраб турди, Туя томон югурди: — Сизга газланган сувми Ёки музланган сувми?

— Манзилим сахро азал, Менга оддий сув афзал! Сотувчи деди: Шошма, Шарбат берайми, ошна?

— Таклифлар яхшику-я, Дед, тин олди Туя. — Ўн икки йил циркдаман, Яширмайман, эркаман.

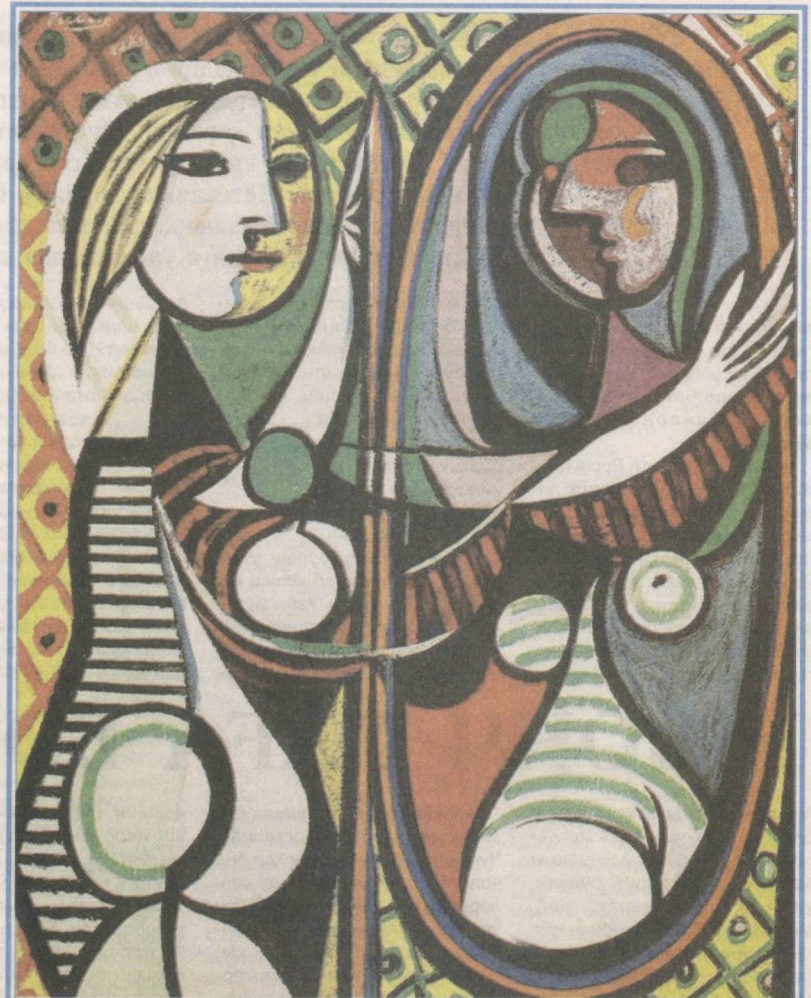
Чакки эмас ин жойим, Довим олчидир доим. Ерга қипиқ тўшалар, Жонга ором ўшалар.

Чироқлар чарақлайди, Улкан шифт ярақлайди. Чин сўзим, хўп яйрайман, Яна сахроладайман. Сахрода сувсиз қийин, Ҳалокат бўлар, Тайин.

Эзилиб жигар-бағир, Сотувчи дер: — Иш оғир! Рухсат этинг, ҳозирок, Сизга берай ёғ-қаймоқ!

Туя бу гал ютинди, Сотувчидан ўгинди: — Барини кўтируннг, Менга ошна, сув беринг!

Рус тилидан Нуруллоҳ ОСТОН таржималари

Пабло ПИКАССО. «КЎЗГУГА ҚАРАЁТГАН ГЎЗАЛ»

ҲАЙРАТ ДУНЁСИДА

Бошланиши биринчи саҳифада.

Бу муборак туйғулар тажассумини мен Сарюсиёда бир қизалоқ тимсолида кўрдим. Қорачадан келган, истараси иссиқ. Бир боққанда кўнгилдан: «Қанийди, менинг ҳам шундай қизим бўлса», деган ният кечади. Сўхбатлашсангиз меҳрингиз ийиб, беихтиёр бошини силагингиз қелади. Унинг ғазал ўқишини эшитиб сел бўласиз. Гўё дунё мўъжизаси кўз олдингизда қад ростлаётгандек севинасиз. Қизалоқнинг исми-фамилияси Феруза Абдуллаева. У тумандаги 12-умумтаълим мактабининг 2"А" синфи ўқувчиси.

Тушда етқандек эрурман сарви ҳуризодами, Кўр, ёмон толеъки, ул ҳам яхши келмас ёдима...

Кўлларини юзи томон кўтарган, кўзлари хиёл юмилган, садафдек тишлари ярқираб, қизча ғазал ўқимоқда. Ҳар бир сўз маржон тишлари орасидан ситилиб чиқади. Ҳазалхонлиқдан сўнг Феруза билан сўхбатлашдим.

— Катта бўлсан, шоира бўламан. Ҳозир ҳазрат Навоийдан элликта ғазал ёд биламан, Заҳириддин Мухаммад Бобурдан рубоийлар ёдлаганман. Биламан, элликта кам, лекин келаси йил 9 февралгача яна юзта ғазал ёдлайман. Ишонинг, агар кейинги йил ҳам мактабимизга келсангиз, эшитиб кўрасиз. Алдамайман, — дейди Феруза киприклари пирпираб.

Ёш бола алдайди? Алдаши мумкин-ми? Юзида фаришталар нафаси уфуриб турган бу қизанинг сўзларига ишонмай бўладими? Сенга ишонаман Феруза. Юзта нима бўпти, агар сен чин дилдан истасанг ундан ҳам кўпроқ ғазал, рубоий ёдласанг.

— Ферузанинг иштиёқини, хотирасининг кучлигини кўриб ростдан ҳайратланаман, — дейди синф раҳбари Латофат Исмаилова. — Синфимизда Ферузага ўшаган ўғил-қизлар-кўп. Уларнинг барчаси иқтидорли, тиришқоқ, зукко ва энг муҳими қизиқувчан болалар. Улар менинг жону дилим. Богбон кўчатидан беш йилда мева олса, биз — устозлар узоқ йиллар кутамиз. Гап кутишда ҳам эмас, муҳими шогирдларим халқнинг қорига яраса, миллат юкини елкага оладиган инсонлар бўлишса — менинг шарафим ҳам, бахтим ҳам шу.

Феруза наинки мумтоз шоирлар ижодидан, замондош ижодкорлардан ҳам кўп ва хўп шеър билар экан. Абдулла Ориповдан тортиб, Шодмонқул Саломгача. Унг кўлини кўксига босиб, шариллатиб ифодали ўқийди. Беихтиёр сиз ҳам унга қўшилиасиз. Бир зум бўлса-да, унинг сирли ва бетакрор оламида бўласиз: болаликнинг порлоқ, бегубор, нурга тўла дунёси.

Ҳайрат ва ҳавас билан порлаган бола нигоҳи орзу-умидларнинг ёруғ йўлини кўзлаётир. Бу йўл уларга бахт, омад ва юртинг асл фарзандлари бўлишдек шараф келтиришини чин дилдан истаб қолаш.

Ҳайрат ва ҳавас билан порлаган бола нигоҳи орзу-умидларнинг ёруғ йўлини кўзлаётир. Бу йўл уларга бахт, омад ва юртинг асл фарзандлари бўлишдек шараф келтиришини чин дилдан истаб қолаш.

Санжар ТУРСУНОВ

ФРАНЦУЗ ҚАЛБИГА ЙЎЛ ТОПГАН ШОИР

Ўзбекистон Миллий университети хорижий филология факультетининг иқтидорли талабалари томонидан Ўзбекистон халқ шоири Мухаммад Юсуф шеърлари инглиз ва француз тилларига таржима қилинди. Инглиз тилидаги шеърлар тўплами Американинг Жасмания штатида нашр этилиб, инглиззабон китобхонларга тўхфа этилди. Шунингдек, француз филологияси кафедрасининг «Ёш таржимон» тўрагаи аъзолари томонидан тайёрланган шеърлар тўплами ҳам «Француз қалбига йўл топган Юсуф» номи билан чоп этилди. Китоб француз филологияси кафедрасида волонтер-ўқитувчи сифатида фаолият олиб бораётган Франциянинг Пуатье университети ўқитувчиси Матилд Давид Больё тахрири остида нашрга тайёрланди.

Ўзбекистон Миллий университети ва Ёзувчилар уюшмаси ҳамкорлигида келгусида ҳам шундай таржималарни амалга ошириш режалари белгилан олинди.

Раҳима ШИРИНОВА, ЎЗМУ доценти, филология фанлари номзоиди

ЭЪЛОН

Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институти жамоаси 2015 йил 1 июн куни соат 10:00 бўлиб ўтадиган «Очиқ эшиклар куни»га ҳамда 1 — 13 июн кунлари ўтказиладиган «Талаба ёшлар ижодиёти» фестивалига касб-хунар коллежлари, академик лицейларнинг битирувчилари ва уларнинг ота-оналари ҳамда барча қизиқувчиларни таклиф этади.

Мазкур тадбирда институтда ўқишни истовчи йигит-қизлар таълим муассасаси профессор-ўқитувчилари, ўқув лабораториялари, амалий дарс машғулоти, ўқув театр фаолияти билан танишадилар.

Тадбирлар институт ўқув биносида бўлиб ўтади.

Манзил: Тошкент шаҳар, М.Улуғбек тумани, Яланғоч даҳаси, 127-«а» уй. Телефонлар: 230-28-02, Факс: 230-28-15.

ФАХРИЙЛАР ЭЪЗОДА

Ғафур Ғулум номидаги маданият ва истироҳат боғида «Фахрийлар хониши» деб номланган адабий-муסיқий учрашув бўлиб ўтди. Учрашувда Тошкент маданият коллежи ўқитувчилари — Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган маданият ходими Дехқонбой Ҳусанов, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган артистлар Гулшод Отабоева, Ҳадя Юсупова ва устоз хонанда Ғанижон Ваҳобов иштирок этдилар. Маданият коллежи кафедра мудири Абдуқоҳҳор Жалилов, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган маданият ходими Ўткир Тоҳиров, шоир Нуриддин Амийнхон, Муҳимий номидаги ўзбек давлат муסיқий театри актрисаси Меҳрибону Имонбердиева устоз санъаткорларнинг ижодий фаолияти ҳақида сўзладилар.

Тадбирда устоз санъаткорларнинг Ўзбекистон радиосининг «Олтин фонди»да сақланаётган кўшиқлари тингланди. Уларнинг шогирдлари Диёра Мамазиёева, Нигора Носирова, Хурсанд Шукруллаевлар иштирокида концерт намойиш этилди.

Консерватория катта ўқитувчиси Илёс Қувватов ва унинг шогирди, республика ва халқаро танловлар ғолиби Ихтиёр Абдунабиев сазй-харакати билан Кексаларни эъозлаш йилига бағишлаб «Устоз-шогирд» концерт дастури намойиш этилди.

Концертда таникли ўзбек бастакорлари билан бирга, жаҳон композиторларининг асарлари ҳам янгради. Айниқса, «Ниҳол» мукофоти совриндори Сайёраи Жаҳон ижросидаги «Оқ лолалар», «Сен бўлмасанг ёнимда», «Болалигим, сени соғиндим» кўшиқлари, Чайковскийнинг «Русча рақс»и ва бошқа куй-кўшиқлар йиғилганларга манзур бўлди.

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси, «Ижод» жамоат фонди уюшма аъзоси Темур Убайдуллога ўғли ТОҲИРЖОНнинг бевақт вафоти муносабати билан чуқур ҳамдардлик билдиради.

Шаҳзоод АСАТУЛЛАЕВ

Азиза РАҲИМОВА

МУАССИС: ЎЗБЕКИСТОН ЁЗУВЧИЛАР УЮШМАСИ

ХОМИЙ: «МАТБУОТ ТАРҚАТУВЧИ» АКЦИЈАДОРЛИК КОМПАНИЈАСИ

O'zbekiston adabiyoti va san'ati

Манзилимиз: Тошкент — 100083, Матбуотчилар кўчаси, 32 Қабулхона — 233-52-91 Электрон манзилимиз: info@uzas.uz, uzas@mcs.uz

Танқид ва адабиётшунослик бўлими: 233-58-86 Санъат бўлими: 233-56-40 Ижтимоий ҳаёт бўлими: 233-57-42 Назм ва наср бўлими: 233-58-60

Бош муҳаррир Сирожиддин САЙИД

Тахририятга келган кўчмаалар таҳлил этилмайди ва муаллифларга қайтарилмайди. Муаллифлар фикри тахририят нуқтаи назаридан фарқлашиши мумкин.

Масъул котиб — Асрор СУЛАЙМОНОВ Навбатчи муҳаррир — Азиз ИМОМОВ Саҳифаловчи — Зафар РЎЗИЕВ

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонаси. Босмахона манзили: Буюк Турон кўчаси, 41-уй Босишга топшириш вақти — 20.00. Босишга топширилиши — 20.36

Газета Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигида 26.11.2014 йил 0283-рақам билан рўйхатга олинган. Адади — 6112 Буюртма Г — 557. Ҳажми — 3 босма табоқ А-2. Нашр кўрсаткичи — 222. Ташкалотлар учун — 223. 1 2 3 5 6

Жўма кўналари чиқади.

СОТУВДА НАРХИ ЭРКИН.

ISSN 2181-614X

